ԱԶԳ
AZG
armenian daily

Հոկտեմբեր 29
1992
Հինգշաբթի

օրաթերթ
Բ տարի, թիւ 119 (211)
գինը 2 ռ.

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 CPIRI SU

Միացյալ Նահանգները վերապահություն են անում Ադրբեջանի նկատմամբ

Ինչպես հայտնում է «Նոյյան տապան» գործակալությունը, Հայաստանում ԱՄՆ-ի դեսպանատան լրատվության կցորդ Դեյվիդ Սիֆկինը ԱՄՆ-ի նախագահ Բուշի հոկտեմբերի 26-ին ստորագրած «Դեմոկրատիայի պաշտպանության» ակտի համաձայն, Ադրբեջանի համար նախատեսված դրամական օգնությունը չի հատկացվի, քանի դեռ Ադրբեջանը չի դադարեցրել Հայաստանի շրջափակումը: ■

ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության անդամները ժամանեցին Երեւան

Երկուշաբթի 27 հոկտեմբերին ՌԱԿ-ՀՌԱԿ համատեղ ատենաժողովին նիստերին մասնակցելու համար Երեւան ժամանեցին ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության փոխատենապետ Երվանդ Ազատյանը (Դետրոյթ), վարչության անդամ եւ Մ. Նահանգների արեւելյան շրջանի եւ Կանադայի շրջանային վարչության ատենապետ Վաչե Ղազարյանը (Նյու Ջերսի), վարչության անդամ եւ Մ. Նահանգների արեւմտյան շրջանային վարչության ատենապետ Աստղիկ Համալյանը (Կալիֆոռնիա), վարչության փոխանդամ Օհան Մոսիկյանը (Բրազիլիա):

ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության եւ ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության անդամները նույն օրն այցելեցին Էջմիածին, որտեղ տեսակցություն ունեցան Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ի հետ:

ՌԱԿ եւ ՀՌԱԿ վարչությունների անդամներն Էջմիածնում մասնակցեցին ՀՌԱԿ Էջմիածին քաղաքի «Խրիմյան Հայրիկ» ակումբի անդամական ժողովին, որտեղ քննարկվեցին Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական իրավիճակի ու այդ իրավիճակից բխող ՀՌԱԿ-ՌԱԿ սերտ համագործակցության հարցերը: Անդամական ժողովից հետո հյուրերը հանդիպեցին Էջմիածնի քաղաքային խորհրդի գործկոմի նախագահ, Գխ-ում ՀՌԱԿ պատգամավորական խմբակցության անդամ Երվանդ Աղվանյանի հետ: Հանդիպման ընթացքում քննարկվեցին Էջմիածին քաղաքի սոցիալ-տնտեսական իրավիճակն ու ծննդային նախապատրաստական աշխատանքների հետ կապված հարցեր: Նույն օրը երեկոյան ՀՌԱԿ կենտրոնական գրասենյակում տեղի ունեցավ ՌԱԿ Կենտրոնական եւ ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչությունների ատենաժողովին առաջին նիստը, որտեղ ճշտվեցին օրակարգի հարցերը: ■

Ադրբեջանը կրկին խախտում է պայմանավորվածությունը

Պաշտպանության փոխնախարար Վահան Շիրխանյանը հերքում է ադրբեջանական դիվերսիոն խմբի ներխուժումը

Գնահատելով Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում եւ Լեռնային Ղարաբաղում ստեղծված իրավիճակը, պաշտպանության նախարարի տեղակալ Վահան Շիրխանյանը երեկ մեզ հետ ունեցած զրույցում նշեց, որ Ռուսաստանի Դաշնության դիտորդների դուրս գալուց հետո, վերջին երեք օրերի ընթացքում խիստ սրվել է իրավիճակը Իջեւանի եւ Տավուշի շրջաններում: Հոկտեմբերի 27-ին պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել Ռուսաստանի ղեկավարության հետ, որպեսզի դիտորդները վերադառնան իրենց դիրքերը, մինչեւ երեկ երեկո: Փոխնախարարի կարծիքով, նրանց վերադարձը որոշ չափով կկայունացնի հյուսիսային շրջանների իրավիճակը: Հարավային շրջանների եւ հատկապես Գորիսի ու Կապանի շրջանների գյուղերի գնդակոծումները վերածվել են փոխհրաձգության եւ պրն. Շիրխանյանի գնահատմամբ ադրբեջանցիներին որեւէ լուրջ արդյունք չեն տալիս: Փոխնախարարը հերքեց նաեւ այն լուրը, թե իբր ադրբեջանական դիվերսիոն խումբը մտել է Կապանի շրջան:

Նախիջեւանում քաղաքական իրավիճակի սրումը հանգեցրեց Արարատ եւ Սադարակ շրջանների միջեւ փոխհրաձգության վերականգնմանը, որը երեկվա տվյալներով կրկին դադարեցվել էր: Փոխնախարարը նշեց, որ հանկարծակի գնդակոծման պատճառը Նախիջեւանի ներսում երկու քաղաքական խմբավորումների պայքարն էր, որի արդյունքում նրանցից մեկը կրակել է Հայաստանի ուղղությամբ: Հայկական կողմի տված պատասխան հարվածից հետո ադրբեջանցիները լռել են:

Արցախում իրավիճակը որակելով սովորական, փոխնախարարն ասաց, թե հյուսիսային մասում շարունակվում են տեղական բնույթի մարտեր, եւ ոչ մի կողմից առայժմ մեծ առաջխաղացումներ չկան: Անդրադառնալով բանակցությունների ընթացքին, պրն. Շիրխանյանը նշեց, թե դեռ անցած ամիս երկարգիծը բացելու պայմանավորվածությունները չիրականացան ադրբեջանական կողմի կազմակերպած սադրանքների պատճառով: Եւ եթե փոխնախարարը հույս ունի, թե Իջեւան-Աղստաֆա հատվածը բացելու ինչ-որ հնարավորություն կա, քանի որ այդ շրջանում Ադրբեջանը վերահսկում է իրադրությունը, ապա Մեղրի-Զանգելան-Նախիջեւան հատվածում ամեն ինչ անհույս է, որովհետեւ Զանգելանը ինքնուրույն քաղաքականություն է վարում:

Պրն. Շիրխանյանը նշեց նաեւ, թե վերջին օրերին ադրբեջանցիները կրկին ցանկություն են հայտնել հանդիպելու եւ քննարկելու դիտորդների տեղակայման եւ զինադադարի հետ կապված հարցերը:

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Ստեփանակերտը կրկին ռմբակոծվում է

Հրետակոծվել են Ասկերանի եւ Մարտունու շրջանները

Ստեփանակերտ, 28 հոկտեմբեր
Մեր սեփ. թղթակից ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ

Հոկտեմբերի 27-ի երեկոյան եւ լույս 28-ի գիշերը ադրբեջանական ռազմական ինքնաթիռը երեք անգամ հայտնվել է Ստեփանակերտի երկնքում ու գնդիկավոր ռումբեր նետել քաղաքի բնակելի թաղամասերի, Քռասնի եւ Շոշ գյուղի տարածքների եւ Շուշիի մերձակայքի վրա: Կան վիրավորներ:

Երեկ վաղ առավոտից Աղդամի շրջանի տարածքից ուժգին հրթիռակոծվել են Ասկերան ավանը, շրջանի Նախիջեւանիկ եւ Աղբուլաղ գյուղերը, Մարտունի քաղաքը եւ Բերդաշեն գյուղը: Հայ ինքնապաշտպանական ուժերը պատասխան գործողություններով ստիպել են թշնամուն լռել: Նախնական տվյալներով, Ասկերանում սպանվել է մեկ, իսկ Մարտունիում 4 բնակիչ: Մանրամասնությունները ճշտվում են: Մարտունի քաղաքի եւ շրջանի շատ բնակավայրերի զանգվածային հրետակոծությունները, Լաչինի մարդասիրական միջանցքի շուրջը տեղի ունեցած դաժան ընդհարումները վկայում են, որ Ադրբեջանի ազգային բանակը ժամանակավոր դադարներն օգտագործում է իր ցաքուցրիվ ստորաբաժանումները միավորելու, համալրելու համար: Հադրութի եւ Մարտակերտի շրջաններում շարունակվել են դիրքային մարտերը: Չլդրան գյուղի ուղղությամբ նկատվում էր որոշ ակտիվություն: ■

Իսրայելյան ծառայությունները Լիբանանում

Երեկ իսրայելական բանակի ռազմական ծառայությունները հրասայլերով, զրահապատ կառքերով զինված շարունակեցին մուտք գործել հարավային Լիբանան, որտեղից Հըզբոլլահի դիրքերից դեպի Իսրայել արձակված հրթիռներից մեկը Քիրիաթ Շմոնա գյուղում նախորդ օրը սպանել էր մի հրեա երեխայի: Իսրայելական ռազմաօդանավերը երեկ 2-րդ անգամ ռմբակոծեցին Բեքաայի հովտի Հըզբոլլահի դիրքերը: Քաղաքական անկախ դիտորդների կարծիքով, վարչապետ Ռաբինը փափուկ կացության է մատնվել: Ընտրվելուց առաջ նա հայտնել էր, թե կողմ է խաղաղության, սակայն կատարյալ անվտանգության պայմաններում: Հետեւաբար ստիպված է «պատժել» Իսրայելին սպառնացողներին, սակայն միաժամանակ առանց խանգարելու Վաշինգտոնում կայացող արաբ-իսրայելական բանակցությունները, որոնցում առայժմ բարեհաջող են ընթանում Սիրիայի հետ խոսակցությունները: ■

Ավարտվեց ճապոնիայի կայսեր այցը Չինաստան

Երեկ ավարտվեց ճապոնիայի կայսեր Ակիհիտոյի պաշտոնական վեցօրյա այցը Չինաստան, որի ընթացքում երկու երկրները ջանացել էին շեշտել իրենց միջեւ բարեկամական հարաբերությունների անկայունությունը եւ դրա իմաստը շրջանի համար: Անցյալ ուրբաթ օրն իր ի պատիվ տրված ճաշկերույթի ընթացքում կայսրն ընդունել էր, որ 2-րդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքում չինացի ժողովուրդը մեծ զրկանքներ է կրել ճապոնական պարտեւիայի հետեւանքով (մոտ 10 միլիոն զոհ), որի համար հայտնել էր իր «խոր ցավը»: Վերջին երկհազարամյակի ընթացքում սա Չինաստան կատարված առաջին այցն էր ճապոնական որեւէ կայսեր կողմից: ■

Ադրբեջան-Նախիջեւան. Հարաբերությունները սպառնալից բնույթ են ընդունում

Երեքշաբթի օրը Բաքվի իր աշխատասենյակում ձերբակալվել է Ադրբեջանում Նախիջեւանի ներկայացուցիչ Հասան Զեյնալովը: Այդ մասին «ԻՖ»-ի թղթակցին հայտնեց Մոսկվայում ինքնավար հանրապետության ներկայացուցիչ Ալա Հասանովան: Նրա տվյալներով, Զեյնալովին տարել են երեք զինված մարդիկ:

Ադրբեջանի ՆԳՆ-ում «ԻՖ»-ի թղթակցին հայտնեցին, որ Զեյնալովի ձերբակալության մասին իրենց ոչինչ հայտնի չէ:

Հոկտեմբերի 28-ին Նախիջեւանի մոտ 30 հազար բնակիչներ Մեջլիսի շենքի մոտ հանրահավաքին կազմակերպել, որում պահանջում էին Ադրբեջանի ՆԳ նախարար Իսկանդեր Համիդովի հրաժարականը: Պատճառն այն էր, որ Նախիջեւան հասած տեղեկությունների համաձայն, Համիդովը 3 հազար զինված մարդկանց ուղեկցությամբ մտադիր է եղել մեկնել Նախիջեւան *«կարգ ու կանոն հաստատելու»*: Նախիջեւանի ղեկավարությունը տեղեկություններ ունի նաեւ այն մասին, որ ԱԺՃ-ի զինված խմբավորումները ռազմական առաջին կարգի պատրաստվածության են եղել բերված:

Ինչպես «ԻՖ»-ին հայտնեց Նախիջեւանի Գերագույն Մեջլիսի նախագահ Հեյդար Ալիեւը, երեքշաբթի օրը նա մի քանի ժամ հեռախոսային խոսակցություն է ունեցել Ադրբեջանի ղեկավարության հետ փորձելով կանխել Համիդովի «այցը» Նախիջեւան: Ալիեւը նախարարի այս նոր մտադրությունը որակեց որպես ինքնավարությունում *«ղեկավար հեղաշրջման նոր փորձ»*: Նրա խոսքերով, Ադրբեջանի նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյն ամեն կերպ խուսափում է Նախիջեւանի հետ բանակցություններ սկսելուց: Նա նշեց նաեւ, որ Նախիջեւանը նպատակ չունի բաժանվել Ադրբեջանից, բայց միաժամանակ պատրաստ է ամեն կերպ պաշտպանել ինքնավարության իր սահմանադրական իրավունքները:

Ադրբեջանի խորհրդարանի նախագահի տեղակալ Աֆիադդին Ջալիլովը հայտնեց, որ Հեյդար Ալիեւը եւ Ադրբեջանի ՆԳ նախարար Իսկանդեր Համիդովն օրերս «կանդրադառնան ինքնավար հանրապետության ՆԳ նախարար նշանակելու հարցին»:

Այս հակամարտությունը Բաքվի եւ Նախիջեւանի միջեւ սկսվել էր Համիդովի կողմից Նախիջեւանի ՆԳ նախարար նշանակված Սիավուշ Մուստաֆաեւին ինքնավարության խորհրդարանի կողմից մերժելու պատճառով: Առճակատումն իր գագաթնակետին հասավ հոկտեմբերի 24-ին, երբ Ադրբեջանի Ազգային ճակատի անդամները փորձեցին գրավել Նախիջեւանի ՆԳՆ-ն եւ հեռուստառադիոկենտրոնը, ինչը ինքնավարությունը որակեց որպես պետական հեղաշրջման փորձ: Ներկա դրությամբ Նախիջեւանի տարածքում գտնվող ԱԺՃ-ի զինված խմբավորումները, ըստ պաշտոնական հաղորդագրության, իբր զինաթափված են: Սակայն, ինչպես հայտնեցին Նախիջեւանի Մեջլիսի լրատվական կենտրոնից, երեքշաբթի երեկոյան ՆԳՆ-ի գրավմանը մասնակցած ԱԺՃ-ականներից երկուսն արդեն ազատ են արձակվել: ■

Ինգուշները բարիկադներ են կառուցում

Վլադիկավկազ տանող ճանապարհներին Հյուսիսային Օսիայում գտնվող ինգուշական գյուղերի բնակչությունը բարիկադներ է կառուցում: Ինգուշները վախենում են Հյուսիսային Օսիայի իշխանությունների կողմից ճանապարհների ապաշրջափակման ուղղված գործողություններից, որոնց վրա հոկտեմբերի 28-ին գյուղական բնակչությունը պիկետներ էր կազմել: Պրիգորոդնի շրջանում դրությունը լարվել էր հոկտեմբերի 23-ին ինգուշների եւ տեղական միլիցիայի միջեւ կայացած ընդհարման պատճառով, որի արդյունքում երկու կողմից էլ եղել են վիրավորներ եւ սպանվածներ: ■

Անկարա. հոկտ. 30-31 «Թյուրքալեզու» խորհրդակցություն

Անկարայում հոկտեմբերի 30-31-ին կայանալիք Միջին Ասիայի, Ղազախստանի, Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի նախագահների միջեւ կայանալիք խորհրդակցությունների ժամանակ, տնտեսական հարցերի հետ մեկտեղ, կքննարկվեն նաեւ Ասիայում «կայունության գոտի» ստեղծելու հետ կապված հարցեր: Այդ մասին «ԻՖ»-ին հայտնեց Ղազախստանի նախագահի աշխատակազմի միջազգային բաժնի վարիչ Գանի Ղասիմովը: Նա հայտնեց նաեւ, թե շրջանի երկրների ղեկավարները պետք է քննարկեն Նազարբաեւի առաջարկությունն Ասիայում համագործակցության եւ անվտանգության մշտական գործող մարմին ստեղծելու մասին: Ղասիմովի կարծիքով, այդ նախաձեռնությունը կարող է իրականացվել արդեն 1993 թվականին: Ղասիմովն ավելացրեց, որ զանգվածային լրատվության մի շարք միջոցներ Անկարայի հանդիպումը մեկնաբանում է որպես «թյուրքալեզու» խորհրդակցություն: Սակայն նա նշեց, թե խորհրդակցությունը բաց է նաեւ շրջանի այլ պետությունների համար, քանի որ էթնիկական որեւէ նախապայման դրա անցկացման համար չի եղել: Անկարայի խորհրդակցությունից հետո Նազարբաեւը պաշտոնական այցով կմեկնի Իրան: ■

Բրիտանիա-Չինաստան գաղտնի տեղեկագրի հրապարակում

Մեծ Բրիտանիան երեկ հրապարակեց 1990 թ-ին Հոնգ Կոնգի հետագա կարգավիճակի շուրջ Բրիտանիա-Չինաստան բանակցությունների շուրջ 7 էջանոց գաղտնի տեղեկագիրը, ցույց տալու համար, թե ինքը չի խախտել դրա կետերից որեւէ մեկը, ինչում վերջինիս մեղադրում է Պեկինը, պնդելով, թե Հոնգ Կոնգի կառավարիչի կողմից անցկացվող ռամկավարացման աշխատանքները հակասում են նախապես կնքված համաձայնության: Այդ համաձայնությամբ 1997 թ. բրիտանական գաղութ Հոնգ Կոնգը վերադարձվելու է Չինաստանի գերիշխանությանը: ■

Քննարկվում է Հարավսլավիայի նոր սահմանադրությունը

ՄԱԿ-ի եւ Եւրոպայի համայնքի կողմից հարավսլավական տագնապի խաղաղ կարգավորման համար նշանակված երկու բանագնացները՝ լորդ Օուենն ու Սայրըս Վենսը երեկ Բելգրադում հարավսլավական հակամարտ կողմերի նախագահներին ներկայացրեցին իրենց կողմից պատրաստված նոր սահմանադրության տարբերակը, որտեղ ավելի լայն իրավասություններ են տրվում դաշնակցային 7 հանրապետությունների, որոնց բաժանումը նոր սահմանադրության մեջ կատարվել է ոչ էթնիկական սկզբունքով: ■

digitised by A.R.A.R.@

«Հայխաղ»ի առաջին քայլերը

ՌԱԿ-ի ղեկավարների այցը հայ-ամերիկյան համատեղ ձեռնարկություն

Հոկտեմբերի 28-ին ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության փոխատենապետ Եռվանդ Ազատյանը, ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության անդամներ Վաչե Ղազարյանը եւ Ատոմ Համալյանը ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանի եւ փոխատենապետ Կարեն Կոստանդյանի ուղեկցությամբ այցելեցին «Էլեկտրոն» ա/մ-ում գործող «Հայխաղ» հայ-ամերիկյան համատեղ ձեռնարկություն, որը ստեղծվել է ԱՄՆ-ի «ԲՍԹ ինկ.» կորպորացիայի տերերից մեկի՝ Ռուբեն Թերզյանի նախաձեռնությամբ:

Ռամկավար ազատական կուսակցության ղեկավարները ծանոթացան բարդ մեխանիզմներով հագեցած «խաղող» եւ «չոր անող» տիկնիկների պատրաստման գործընթացին եւ նմուշներին, որոնց արտադրությունը սկսվել է մոտ երկու ամիս առաջ:

Ինչպես ասաց արտադրական միավորման գլխավոր տնօրեն Հենրիկ Մեհրաբյանը, խաղալիքները հիմնականում նախատեսված են ԱՊՀ երկրներում վաճառելու համար: Պարոն Մեհրաբյանը հյուրերին ծանոթացրեց նաեւ ձեռնարկությունում մշակված կենցաղային նոր սարքավորումներին, որոնց ձեռքբերման համար արդեն հետաքրքրություն են դրսեւորել արտասահմանյան մի շարք երկրներ: Սակայն տեւական շրջափակումները թույլ չեն տալիս արտադրությունը ողջ կարողությամբ ծավալել:

Զրույցի ընթացքում կարեւորվեց նաեւ արտասահմանի հայ գործարար մարդկանց կողմից խոշոր ներդրումների կատարումը, ինչը, միավորման տնօրենի կարծիքով, աններելիորեն ուշանում է՝ Հայաստանի տնտեսական դժվարություններն անվերջ չեն շարունակվելու, իսկ առկա արտադրական ներուժը սեփականաշնորհման ժամանակ կարող է հրապուրել շատ այլ փողատերերի:

Փոխշահագրգիռ խոսակցության վերջում ՌԱԿ-ի պատասխանատուներին տրվեց «Էլեկտրոն» ա/մ-ի տեխնիկական հնարավորությունների մասին հուշագիր:

Հ. Պ.

«Հայմամուլ»ն օգնության է հասնում «Արցախ»ին

Ավելի քան 3,5 անգամ կրճատվել է ԼՂՀ-ում լույս տեսնող «Արցախ» ամսագրի տպաքանակը: Նրա գլխավոր խմբագիր Կիմ Գաբրիելյանը դա պատճառաբանում է Ղարաբաղից դուրս ամսագիրը տարածելու անհնարինությամբ: Դրա հետ մեկտեղ շատ է վատացել ամսագրի ֆինանսական վիճակը:

Սակայն, խմբագրի խոսքերով, նրանց օգնության հասավ Հայաստանի «Հայմամուլ» գործակալությունը, որը խոստացել է լուծել ամսագիրը հանրապետությունում տարածելու հետ կապված հարցերը: «Սնարկ»-ի թղթակցին Գաբրիելյանն ասաց, որ գործակալությունը խոստացել է գնել ամսագրի 4000 օրինակ եւ դրանք վաճառել 10 ռուբլով: ■

Իշխանությունների հեղինակության անկում

Վերջին տարվա ընթացքում Հայաստանի իշխանությունների հեղինակությունը կտրուկ ընկել է: Այդ մասին նշվեց Հայաստանի սոցիոլոգիական ասոցիացիայի հոկտեմբերի 28-ին Երեւանում կայացած հավաքում:

Բնակչության մեծամասնությունը չի վստահում ոչ հանրապետության խորհրդարանին, ոչ էլ կառավարությանը, նշեցին զեկուցողները: Բացասական վերաբերմունք է արժանացել օրենսդիր եւ գործադիր իշխանություններն իրականացնող բարձրագույն պաշտոնատար անձանց նկատմամբ: Ռոբերտ Քոչարյանի հեղինակությունն են վայելում միայն նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, փոխնախագահ Գագիկ Հարությունյանը, ինչպես նաեւ նախկին արտգործնախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանը:

Մարդիկ կորցրել են հավատը կուսակցությունների եւ այլ հասարակական-քաղաքական կազմակերպությունների նկատմամբ, որոնք, սոցիոլոգների կարծիքով, չեն արտահայտում հասարակության տարբեր շերտերի շահերը: Ծանր սոցիալ-տնտեսական ինչպես նաեւ պատերազմական իրավիճակները հասարակության մեջ դարը հիասթափության պատճառ են դարձել:

Սոցիոլոգները գտնում են, որ այդ պայմաններում ժողովրդի մեջ ավելի ու ավելի շատ են խոսում «ուժեղ իշխանության» մասին, որը բռնապետության հաստատման վտանգ է պարունակում: ■

Հաց փչացած ալյուրից

Երկու օր առաջ ՀՀ Գերագույն խորհրդի երեկոյան նիստի ընդմիջմանը դահլիճի ճեմասրահ մտան Երքաղխորհրդի մի քանի պատգամավորներ, որոնք իրենց հետ բերել էին թիվ 7 հացի գործարանից վերցված ալյուր, որի մեջ որդեր էին վխտում:

Ինչպես հայտնեց Երքաղխորհրդի պատգամավոր Դավիթ Հակոբյանը, մայրաքաղաքի գործադիր կոմիտեի կողմից ստեղծված հացի թխման եւ վաճառման վերահսկման հանձնաժողովը հացի գործարան էր գնացել իր առաքելությունը կատարելու նպատակով: Երբ ստուգել են ալյուրի պաշարները, պահեստներում զարշահոտություն է եղել, իսկ պարկերի վրա հսկայական թվով որդեր:

Հրավիրված մասնագետները եւ սանէպիդկայանի բժիշկները հաստատել են, որ այդ ալյուրը հաց թխելու համար պիտանի չէ:

Երքաղխորհրդի նախագահությունը քննել է այդ հարցը եւ կանգնեցրել հացի թխումը:

Պարոն Հակոբյանը հայտնեց նաեւ, որ երբ այդ փաստի մասին տեղյակ են պահել պարենի եւ մթերումների նախարարի պաշտոնակատարին, նա պատասխանել է, թե՝ լավ ալյուր ճարեք, դրանով թխեք, իսկ առայժմ նման հացից դեռ ոչ ոք չի մահացել:

Հ. Պ.

Դեղամիջոցներ փախստականների համար

Անգլիայի առողջապահության համակարգի ներկայացուցիչները բարոնուհի Քերոլայն Քոկսի հետ մեկնել են Կրասնոսելսկ: Խումբը պատրաստվում է մեկնել նաեւ Հայաստանի այլ շրջաններ ու Արցախ: Հայաստան ուղեւորության նպատակն է փախստականներին օգնել դեղամիջոցներով: Վիճակին ծանոթանալու նպատակով նրանք եղել են փախստականների հարցերով պետական վարչությունում, առողջապահության նախարարությունում: ■

Պատերազմը չի խանգարում աշխատանքին

Մի քանի ամիսների ընդմիջումից հետո նորից աշխատում է Ստեփանակերտի ասֆալտի գործարանը: Անդադար հրետակոծման եւ ռմբակոծման պայմաններում թողարկված արտադրանքն օգտագործվել է քաղաքի փողոցների եւ պուրակների բարեկարգման համար: Ինչպես «Սնարկ»-ի թղթակցին հաղորդեցին Լեռնային Ղարաբաղի պաշտպանության պետական կոմիտեում, արտադրության վերսկսումը հնարավոր դարձավ Հայաստանի օգնության շնորհիվ, որը Ստեփանակերտին հասկացրել է 400 տոննա բիտում: ■

Ղարաբաղ. մարդասիրական օգնություն

Լաչինի միջանցքով շարունակվում է մարդասիրական բեռների առաքումը Ղարաբաղ: Բեռների հերթական խմբաքանակը, մոտ 100 տոննա կենդանական յուղ ու կարագ, 40 հազար տուփ ծխախոտ արդեն վաճառվում է բնակչությանը մատչելի գներով: Ինչպես «Սնարկ»-ի թղթակցին հայտնեցին տեղի առեւտրական միավորումում, մոտ օրերս ղարաբաղցիները Հայաստանից կստանան նաեւ շաքարավազ եւ բրինձ: Մթերքի բաշխումը Ղարաբաղում իրականացվում է կտրոններով: ■

Ադրբեջանը բարձրացնում է բամբակի գինը

Ադրբեջանի կառավարությունը հերթական անգամ բարձրացրել է հնդավոր բամբակի գինը: Այժմ առաջին տեսակի հնդավոր բամբակի 1 տոննան արժե 21,500 ռուբլի, երկրորդ տեսակինը՝ 20000 ռուբլի, երրորդ տեսակինը՝ 17000 ռուբլի, իսկ չորրորդ տեսակինը՝ 13000 ռուբլի: Վերջին երկու տարիների ընթացքում դա գների երկրորդ բարձրացումն է: Մեկ տարվա ընթացքում հնդավոր բամբակի գներն աճել են գրեթե տասն անգամ: Կառավարության այդ քայլը պայմանավորված է բամբակահավաքման տնտեսություններում ստեղծված աղետալի վիճակով, ուր գյուղացիները ցածր գների պատճառով խուսափում են դաշտերում աշխատելուց: Պետական վիճակագրության տվյալներով, առայսօր հավաքվել է նախատեսվող 530 հազար տոննա բամբակի միայն 50 տոկոսը: Բամբակը նավթից հետո Ադրբեջանից արտահանվող արտադրանքի հիմնական տեսակներից է, եւ այդ բնագավառում կորուստները լրացուցիչ դժվարություններ են ստեղծում կառավարության հակաճգնաժամային ծրագրի իրականացման համար: ■

Իսլամի կողմնակիցները գրաքննության կողմ

Ադրբեջանում իսլամի կողմնակիցները հանդես են եկել կրոնական թեմայով հոդվածների գրաքննության կողմ: «Իսլամ» միության հրատարակած հայտարարության մեջ պահանջվում է, որ մուսուլմանական թեմայի հետ կապված հոդվածները հրատարակվեն միայն կրոնական գործիչների կողմից թույլտվություն ստանալուց հետո: Այդպիսի խիստ պահանջները պայմանավորված են այն հրապարակումներով, որոնք հավատացյալների կողմից ընդունվում են որպես սրբապղծություն: Հեղինակներից մեկը՝ Բախտիար Տունգայը, իր հոդվածում նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյին եւ խորհրդարանի նախագահ Իսա Ղամբարովին հոչակել է նոր մարգարեներ: «Իսլամ» միությունը հավատացյալների զգացմունքները վիրավորած խմբագրություններից եւ հեղինակներից պահանջել է հրապարակավ ներողություն խնդրել: Միությունը նախազգուշացրել է, որ այդ պահանջը չկատարելու դեպքում միության անդամներն ավելի խիստ միջոցներ կձեռնարկեն սեփական արժանապատվությունը պաշտպանելու համար: Սակայն չի նշվում, թե ինչ միջոցներ են ձեռնարկելու հեղինակները: ■

Ամերիկացիները Հայաստանի համար կպատրաստեն ղեկավարներ

Հոկտեմբերի 27-ին Հայաստանի Հանրապետությունում ԱՄՆ-ի դեսպանության շենքում տեղի ունեցավ դեսպանության մամուլի եւ մշակույթի կցորդ Դավիդ Սիֆկինի, հյուպատոսական բաժնի պետ Ռոն Հարմսի եւ «Այրեքս» միջազգային ուսանողական ծրագրի ներկայացուցիչ Ստեֆանի Պլացի մամուլի ասուլիսը:

Ներկայացնելով այդ ծրագրի մանրամասները, Ստեֆանի Պլացը նշեց, որ այդ հատուկ ուսումնական ծրագիրը կրում է Էդմոնդ Մասկիի անունը, որն ամերիկյան կոնգրեսի ցայտուն դեմքերից է: Անցյալ տարի նախկին Խորհրդային Միության 150 ուսանողներ, այդ թվում 6 հայեր, Բենջամին Ֆրանկլինի ծրագրի սահմաններում արդեն սկսել են իրենց ուսումնառությունը:

Այս տարի ուսանողներին, որոնք կանցնեն անգլերենի եւ մասնագիտական գիտելիքների բաց մրցույթ, կընդգրկեն այդ ծրագրում: Մասնագիտությունները կլինեն բիզնեսի կառավարման եւ տնտեսագիտության ուղղությամբ: Ուսման տեւողությունը կլինի 1-2 տարի, ուսանողները կապահովվեն ոչ միայն սննդով եւ սենյակով, այլեւ կստանան մոտ 100 դոլլար թոշակ:

Պրն. Սիֆկինի կարծիքով, այդ ծրագիրը հնարավորություն կտա հայ մասնագետներին մեծ հաջողությունների հասնել եւ հետագայում իրենց գիտելիքները ներդնել Հայաստանի ղեկավարման պորտում:

Մենք Հայաստանի համար կպատրաստենք ապագա ղեկավարներ, ասաց տիկին Պլացը:

Ծրագրի կանոնադրության համաձայն, բոլոր շրջանավարտները պարտավոր պետք է վերադառնան Հայաստան եւ առնվազն երկու տարի աշխատեն այստեղ: Դրա հետ մեկտեղ, չեն կարող սովորել այն հայերը, որոնք չունեն Հայաստանի քաղաքացիություն կամ մշտական բնակություն են մեկնելու ԱՄՆ:

ԱՊՀ-ում երրորդ եւ Անդրկովկասում միակ խորհրդատվական կենտրոնը, որը գտնվում է Երեւանում եւ որի տնօրենն է տիկին Պլացը, բոլոր ցանկացողներին կարող է լիարժեք տեղեկություններ հաղորդել ԱՄՆ-ում առկա ուսումնական ծրագրերի մասին: Վերջում հյուպատոսական բաժնի պետը հայտարարեց, որ մինչեւ տարեվերջ ԱՄՆ-ի դեսպանատան հյուպատոսական բաժինը կսկսի զբաղվել նաեւ հրավերներով: *«Դրա համար պետք է լավ նախապատրաստվել»*, ասաց Հարմսը:

Ի դեպ, ինչպես տեղեկացանք արտգործնախարարության մամուլի կենտրոնից, հոկտեմբերի 26-ին Վաշինգտոնում Հայաստանի դեսպանատան հյուպատոսական բաժինն արդեն ստանձնել է հրավերներ տալու պարտականությունը:

Միեւնույն ժամանակ, Ամերիկայում Հայաստանի դեսպան Հայրի Գիլմորը, որի մասին մեր թերթն արդեն հաղորդել էր, ԱՄՆ-ի նախագահից հետո սպասում է նաեւ սենատի հաստատմանը:

Կոնգրեսի հերթական նիստը կլինի 1993 թ. հունվարին, այն ժամանակ էլ կորոշվի Գիլմորին Հայաստան ուղարկելու հարցը:

ՅԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Ու՞ր են անհետացել երթուղային տաքսիները

Հոկտեմբերի 27-ին ՀՀ Գերագույն խորհրդի նիստերի դահլիճի մուտքի մոտ էին հավաքվել երթուղային տաքսիների ձեռնարկության վարորդները: Ինչպես պարզվեց նրանց ու տրանսպորտի եւ հաղորդակցության աշխատողների արհմիության հանրապետական խորհրդի նախագահ Գագիկ Սահակյանի հետ զրույցներից, այս տարվա ընթացքում երթուղային տաքսիներն ընդհատումներով աշխատել են ընդամենը 2,5 ամիս, իսկ օգոստոսի 25-ից ընդհանրապես երթուղի չեն դուրս եկել: Պատճառը հայտնի է՝ բենզին չկա: Սակայն վարորդները հարց են տալիս, ինչո՞ւ է, որ առանձին մարդիկ կարողանում են լուծել այդ հարցը, իսկ պետությունը միայն ընտրնում է հայցում:

Վարորդները հայտնեցին նաեւ, որ պարապուրդի համար օրենքով նախատեսված վճարումները պակաս են ստացել: Բացի այդ, ձեռնարկությունում անտարբերությունն այն մակարդակի է հասել, որ ավտոմեքենաները շարունակ թալանվում են, եւ դրանցից շատերը շահագործման համար այլեւս պիտանի չեն:

Սակայն վարորդներին վերջնականապես համբերությունից հանողը վերադասի այն որոշումն է, համաձայն որի նրանք երթուղի դուրս գալուց առաջ պետք է իրենց գրպանից վճարեն ձեռնարկությունում ազատ գներով վաճառվող բենզինի գինը, որը կազմում է մոտ 3000 ռուբլի, իսկ օրական մուծումները սահմանվել են 1100 ռ.: Ուղեվճարի հաստատված 25 ռուբլու դեպքում հաշվումները ցույց են տալիս, որ այդ ծախսերը դժվարությամբ կփակվեն, եւ հետո՝ ամիսներ շարունակ աշխատավարձ չստացած վարորդն ինչո՞վ նախօրոք վճարի բենզինի համար:

Վարորդները պահանջում էին նաեւ հեռացնել տնօրեն Ազատ Ղավալյանին, որը չի կարողանում ապահովել ձեռնարկության նորմալ աշխատանքը:

Նույն օրը բողոքի դուրս եկած վարորդներին ընդունեց տրանսպորտի եւ հաղորդակցության նախարար Հենրիկ Քոչինյանը: Ինչպես հայտնեց պարոն Քոչինյանը, ստեղծված դրությունն իրոք տագնապալի է: Ձեռնարկության աշխատողների հետ հաջողվեց համաձայնության գալ՝ բենզինի վճարը վարորդները կմուծեն հերթափոխի վերջում, երթուղային տաքսիների համար մտցվել են նաեւ ներքաղաքային եւ միջքաղաքային երթուղիներ՝ պետության կողմից սահմանվող գներով, գումարներ կհայթայթվեն նաեւ չվճարված աշխատավարձերը տալու համար: Այս ամենը կազմակերպելու, ինչպես նաեւ սկզբնական շրջանի համար 10 տոննա բենզին հայթայթելու նպատակով նախարարը մեկ շաբաթ ժամանակ է խնդրել:

Այնպես որ, երթուղային տաքսիներով երթեւեկելու իրական հնարավորություններ են ստեղծվում, որը հավանաբար մայրաքաղաքի բնակիչներին «կստիպի» հրաժարվել տրանսպորտի դռներից կախվելուց:

ՅՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

«Մեր լեզուն հայ այլախոս մանուկներին»

Այս նշանաբանով նոյեմբերի 29-ին մայրաքաղաքի «Մոսկվա» կինոթատրոնում կանցկացվի միջազգային բարեգործական վիճակախաղ, որի կազմակերպիչներն են «Յոռ» բաժնետիրական ընկերությունը, Հայկական մանկական հիմնադրամը եւ «ԱՌԱ» ընկերային բաժնետիրական ընկերությունը:

Վիճակախաղի համար արդեն տպագրված 200 հազար տոմսերը 5 միլիոն ընդհանուր գումարով ուղարկվել են «Հայմամուլ»-ի առեւտրի ցանց: Նշված գումարից 2.5 մլն ռուբլին կփոխհատուցվի արտասահմանյան ապրանքներով, այդ թվում՝ տպամեքենա 20 կոստյում, կանացի 14 շրջազգեստ, 200 հեռախոս, սառնարաններ, տուրիստական ուղեգրեր եւ այլն: Մեկ տոմսի արժեքն է 25 ռուբլի: Ինչպես տեղեկացրեց վիճակախաղի մամուլի քարտուղարը, ողջ հասույթը կտրամադրվի այն դասագրքերի եւ ուսումնական գրականության հրատարակմանը, որոնք կտարածվեն ներքին սփյուռքում՝ հայ ժողովրդի պատմության եւ մշակույթի քարոզչությունը կազմակերպելու համար:

«ԱՌԱ»-ի նախագահ Լիա Ավետիսյանի կարծիքով, վիճակախաղը հնարավորություն կտա նաեւ հիմնել այնպիսի բոռ, որը մասնագետներ կպատրաստի հայկական գաղթօջախների համար: ■

digitised by A.R.A.R.@

Փախստականները ձմռան շեմին

Ձմեռնամուտին հաշված օրեր են մնում: Ծանր ձմռան վախով բոլորս ինչ-որ քայլեր ենք ձեռնարկում սառնամանիքներին գոնե նվազագույն չափով պատրաստված դիմավորելու համար: Իսկ ի՞նչ վիճակում են այսօր բռնագաղթված մեր հայրենակիցները, ինչպե՞ս պիտի կազմակերպվեն նրանց ձմեռման հետ կապված հարցերը: Այս մտահոգությամբ եղանք փախստականների հարցերով պետական վարչությունում, վարչության պետի առաջին տեղակալ **Ռուբեն Բարսեղյանի** մոտ:

— Պարոն Բարսեղյան, հանրապետության կառավարության կողմից ի՞նչ քայլեր են ձեռնարկվում փախստականների ձմեռումը նորմալ կազմակերպելու ուղղությամբ:

— Նախ նշեմ, որ մեր վարչությունը զբաղվում է Ադրբեջանից բռնագաղթվածներով, դրանց մեջ են մտնում նաեւ շահումյանցիները, Գետաշենից եւ Մարտունաշենից գաղթածները: Ստեփանակերտում մենք ստեղծել ենք բռնագաղթածների հարցերով զբաղվող վարչություն, որը գլխավորում է Բորիս Բաբայանը:

Արցախից տեղահանվածներով հենց տեղում զբաղվում է վերը նշված վարչությունը:

Ինչ վերաբերում է Հայաստանում տեղավորված փախստականներին, առաջին հոսքերի փախստականների հարցերը հիմնականում լուծված են: Կառավարական որոշում կար շահումյանցիներին երեք ամսով տեղավորել եւ նպաստներ, թոշակներ վճարել: Այժմ որոշում է ընդունված մինչեւ 1993 թվի մայիսի 1-ը ապահովել թոշակների ու նպաստների վճարումը: Բնակության վայրով նրանք եւս քիչ թե շատ ապահովված են՝ հարազատների մոտ, հանգստյան տներում, գիշերօթիկներում: Ընդհանրապես մենք առաջնորդվում ենք շահումյանցիներին ժամանակավոր տեղավորելու սկզբունքով: Եւ մենք, եւ Շահումյանից բռնագաղթածները ունենք մի նպատակ՝ վիճակը կանոնավորվի եւ հնարավորություն ստեղծվի ետ վերադառնալու, եթե ոչ Շահումյան, ապա գոնե Արցախ: Դրա համար հենվում ենք 1951 թ. Ժնեւյան կոնվենցիայի վրա:

— Սակայն, քանի որ առայժմ վերադարձը որոշ դժվարությունների հետ է կապված, ապա պետք է պայմաններ ստեղծել ժամանակավոր, բայց նորմալ ապրելու համար:

— Այո, հենց այդ նպատակով էլ կառավարությունը 121 մլն ռուբլի է հատկացրել վարչությանը շահումյանցիների համար անկողնային պիտույքներ ձեռք բերելու նպատակով: 23,8 մլն էլ հատկացվել է գետաշենցիներին եւ մարտունաշենցիներին անկողնային պարագաներով եւ տնակներով ապահովելու համար: Հանգստյան տներում եւ խմբերով բնակության վայրերում ջեռուցման, վերանորոգումների եւ այլ խնդիրները դրված են շինությունները տնօրինող գերատեսչությունների վրա: Սննդի հարցը մի փոքր բարդ է: Այնտեղ, որտեղ սնունդ էր տրվում, տվյալ հաստատությունը ներկայացնում էր ընթացիկ օրական 50 ռուբլու ծախս, որը մենք վճարում էինք: Սակայն սնունդը անկանոն էր, եւ իրենք փախստականներն էլ նախընտրում են դրամական ձեւով ստանալ այդ օգնությունը: Ուստի մենք դիմել ենք առաջարկով՝ օրական 30 ռուբլու հաշվարկով, այսինքն 900 ռ. ամսական տալ փախստականին, որն ինքը կհոգա իր սննդի հոգսը:

Բացի այդ, վերանորոգում ենք Արցախի փողոցի վրա գտնվող զինծառայողների հանրակացարանը, եւ այն պիտի հատկացվի միայնակ ծերերին: Սրանք այն մարդիկ են, որոնք խուսափում են ծերանոցից եւ ի վիճակի են ինքնուրույն հոգալու իրենց կարիքները: Առաջին հարկը պատրաստ է, երկրորդը ավարտվելու վրա է, շենքը կտեղավորի 156 ծերունու: Թեեւ սա փոքր թիվ է. Ադրբեջանից 1500 միայնակ փախստական կա, սակայն լավ է, քան բոլորովին ոչինչ չանենք: Հեռուն գնացող ծրագրեր էլ ունենք՝ հանրակացարանում բացել բարեգործական ճաշարան, դեղատուն:

— Իսկ դրսից որեւէ օգնություն ստանո՞ւմ է:

— Ամերիկյան կառավարությունը 5 մլն դոլլարի օգնություն է հատկացրել Անդրկովկասի բռնագաղթվածներին՝ 1,5 մլն-ական ռուբլու՝ Վրաստանին եւ Ադրբեջանին, 2 մլն՝ Հայաստանին: Օգնությունն իրականացնելու է ամերիկյան մարդասիրական օգնության կազմակերպությունը, որը միջազգային Կարմիր խաչի, հայկական Կարմիր խաչի եւ փախստականների վարչության հետ համատեղ աշխատանքային խումբ է ստեղծել: Խումբը մշակելու է օգնության չափերը, ձեւը, ընդհանրապես կազմվելու է 6 ամսվա ծրագիր: Հավանաբար, օգնությունը կտրվի սննդի եւ հագուստի ձեւով:

— Պարոն Բարսեղյան, հանրապետությունում մթերային կտրոնների բաշխում է կատարվում, փախստականները կտրոններ ստանո՞ւմ են:

— Անպայման, այդ նպատակով նորից հաշվառում ենք կատարում, տեղերից գործկոմները մեզ տվյալներ են հաղորդում բոլոր փախստականների մասին՝ գրանցված, չգրանցված: Տվյալները հանձնվելու են հաշվիչ տեխնիկային, ստեղծվելու է տեղեկատվական բանկ: Այդ տվյալների հիման վրա էլ բոլորը կստանան կտրոններ:

— Փախստականի կարգավիճակի ընդունումը վերջապես ե՞րբ իրականություն կդառնա:

— Գերագույն խորհուրդը նախատեսում է մինչեւ տարեվերջ օրենքն ընդունել: Մինչ այսօր մեր աշխատանքներում առաջնորդվել ենք կառավարական որոշումներով, հանձնարարություններով: Չկա միասնական կարգ: Կարգավիճակի ընդունումից հետո կգործենք օրենքով ու օրինականության ողջ ուժով: Իրենք փախստականներն էլ կիմանան իրենց իրավունքներն ու օրենքի ընձեռած հնարավորությունները:

ԱՐՄԻՆԵ ՕՀԱՆՅԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ

Հախուռն քննադատության փոխարեն հեռատես համերաշխություն

«Ազգ» թերթի 9. 10. 92 թ. համարում ընթերցելով ամերիկյան հայտնի գործիչ Բժեզինսկու կանխագուշակությունն այն մասին, թե ԽՍՀՄ *«ազգային ուժերի ու ալյանսների մնացորդները կծախսվեն կառավարությունների հաջորդական տապալումների վրա, եւ այդ ժողովուրդները չեն կարողանա այլեւս ոտքի կանգնել...»*, վերհիշեցի Ազգային դաշինքի՝ հանրահավաքներում ու խորհրդարանում լարվող ճիգերը, որոնց նպատակն էր տապալել հանրապետության կառավարությունը: Ըստ որում, որպես մեղադրանք շեշտվում էր Հայաստանի ներկա ծանր վիճակը, առանց առաջարկելու դրանից դուրս գալու որոշակի միջոցներ: Որոշակին այն է, որ Դաշինքն առաջարկում էր եւ դեռ շարունակում է առաջարկել պատերազմ հայտարարել Ադրբեջանին եւ զենքի ուժով լուծել Ղարաբաղի խնդիրը, իսկ թե այդ դեպքում ինչ սարսափելի հետեւանքներ կունենա այն, լուրջ հիմնավորման չի ենթարկում, ուղղակի սխալ է համարում Հայաստանի ղեկավարության գործունեությունը, որը ձգտում է հարցը բանակցությունների միջոցով լուծել, միաժամանակ բոլոր միջոցներով ապահովել Ղարաբաղի հայության ազատ բարգավաճումն իր հայրենի բնօրրանում:

ՀՈՒԱԿը ժամանակին զգալով Դաշինքի քաղաքականության ոչ կառուցողական լինելը, դուրս եկավ նրա կազմից եւ հայտարարեց, թե չի պաշտպանում հանրապետության նախագահի հրաժարականը, այլ ձգտում է իր հնարավորության սահմաններում աջակցել նրան, միաժամանակ չհանդուրժելով այն բացթողումները, որ հաճախ պատահում են երկրի ղեկավարների գործունեության մեջ: Այսինքն, որդեգրեց իսկական ընդդիմության վայել վարվելակերպ եւ հիմնականում հետեւում է դրան:

Սակայն վերջերս «Ազգ» թերթում հայտնվել են հոդվածներ, որոնցում ակնհայտ կամ սքողված ձեւով, առանց էական փաստարկման տարփողվում է Հայաստանի Հանրապետության ղեկավարության հրաժարականի անհրաժեշտությունը: Կարծիքս հիմնավորելու նպատակով ներկայացնեմ մի քանի մեջբերում նման հոդվածներից: *«Այսօր մենք ավելի քան ուրիշ ժամանակ խույս ենք տալիս կյանքի օրենքներից, կասկածելի խաղաղության համար զիջելով մեր հայրենիքը:» («Ազգ», 7. 10. 92 թ): «Հայաստանից պահանջվում է արմատական թեքում մտցնել իր անմիջական հարեւանների, ԼՂՀ-ի խնդրի եւ ազգային հարցերի նկատմամբ մոտեցումներում, իսկ ներկա առաջին դեմքերն այդ դերին չեն համապատասխանում» («Ազգ», 8. 10. 92 թ.): «Եթե մեր տնտեսությունը մեր իսկ ձեռքով կազմալուծված չլիներ, կարելի էր վերականգնման հույսեր ունենալ» («Ազգ», 8. 10. 92 թ.) «Մեծ քաղաքականությունը արի սիրտ, սուր միտք եւ անկոտրում կամք է պահանջում: Այս ամենը մենք ազգովին չունենք» («Ազգ», 8. 10. 92 թ.):*

Իհարկե, այդ շատերիս համար անընդունելի մտքերը կարելի է համարել ազատություն վայելող թղթակիցների կարծիքներ, բայց երբ մի թերթում հաճախ են հայտնվում նման կարծիքներ, ապա հրատարակող օրգանը դառնում է նրանց համախոհը եւ պարտավոր է հիմնավորել դրանք կամ հիմնավորում պահանջել հեղինակներից, քանի որ հախուռն քննադատելը հեշտ է եւ կարող է թյուրիմացության մեջ գցել ընթերցողներին, խանգարել համերաշխության ձեւավորմանը եւ վնասել մեր ժողովրդին, մանավանդ, երբ նա գտնվում է ծանր պայմաններում:

Թող տպավորություն չստեղծվի, թե ես ձգտում եմ պաշտպանել հանրապետության ղեկավարությանը: Ինձ էլ են տհաճ այն անվճռականությունն ու դանդաղկոտությունը, որ նկատվում են նրա գործունեության մեջ, որոնց հետեւանքով լայն տարածում են ստանում գողությունը, կաշառակերությունը եւ անօրինականությունները, որոնք հաճախ անպատիժ մնալով, հարուցում են ժողովրդի վրդովմունքը եւ ցրտից ու քաղցից էլ ավելի ջլատում նրա ուժերը:

Որպեսզի վերջ տրվի հայ ժողովրդի տառապանքներին, այդ ժողովուրդը պետք է լարի իր բոլոր կարողությունները եւ վերականգնի ու զարգացնի Հայաստանի տնտեսությունը: Միայն այդ դեպքում օտարները հաշվի կնստեն մեզ հետ, եւ մենք կհասնենք մեր դեմ ծառացած խնդիրների արդարացի լուծմանը: Պարզ է, որ այդ գործում մեծ դեր կարող են խաղալ հանրապետության ղեկավար մարմինները, մեր կուսակցությունները, հասարակական կազմակերպությունները, լրատվության աղբյուրները, գիտության, գրականության ու արվեստի գործիչները, ինչպես նաեւ հարգանք վայելող առանձին անձինք, որոնց ազգանվեր, համառ աշխատանքը ըստ պատշաճի կգնահատվի ներկա եւ գալիք սերունդների կողմից:

Գ. ՄԱՐԻԿՅԱՆ
ֆիզմաթ գիտությունների թեկնածու

Չեչնիան նախկին ԽՍՀՄ-ում ամենազորեղ մաֆիայի հայրենիքն է

Անհնար է չնկատել այն, ինչ տեղի է ունենում Գրոզնիի կենտրոնում գտնվող «Կովկաս» հյուրանոցի շուրջը. ԲՄՎ-750 ավտոմեքենան (160 հազար դոլլար) առանց համարանիշերի ահավոր արագությամբ սլանում է փողոցներով, ամբողջ քաղաքը թնդացնելով իր ռադիոընդունիչի ձայնով, մարդկանց ժամանակ առ ժամանակ «ողջունելով» «Կալաշնիկով» ավտոմատներից:

«Դուք այս գիշեր լսեցի՞ք փոխհրաձգությունը: Դա սովորական բան է. չէ՞ որ բոլորը զենք ունեն, ուստի կամա թե ակամա ստիպված են կրակել...», ծիծաղելով ասում է Թիմուրը: Սա ատրճանակը գոտկատեղին մի պատանի է, որը օրերով «գործնական բանակցություններ» է վարում Չեչնիայի մայրաքաղաքի գլխավոր հյուրանոցի մուտքի մոտ:

Մոսկվայից 1500 կիլոմետր հարավ, Կովկասյան սարերի ստորոտում գտնվող այս փոքրիկ մուսուլմանական հանրապետությունը նախկին ԽՍՀՄ-ում ամենազորեղ մաֆիայի հայրենիքն է: Միլիցիայի տվյալներով, նա մինչեւ հիմա Ռուսաստանի տարածքում հսկում է առեւտրի զանազան ոլորտները, կոլտնտեսային շուկաները: Գլխավորելով զենքի վաճառքը, չեչենները թափանցել են նաեւ ավտոմոբիլների առեւանգման միջազգային ընդհատակյա ցանցը (միայն այս տարվա վեց ամսում Ռուսաստանում առեւանգվել է 30 հազար ավտոմեքենա):

«Իտալական ձեւով հագնված» տղամարդը կանգնում է կրպակի մոտ եւ առանց աչքը թարթելու 10 բլոկ «Մալբորո»-ի համար դնում է 15 հազար ռուբլի (44 դոլլար, կամ ռուսաստանցի ծառայողի 3 ամսվա աշխատավարձը): Քիչ հետո գալարվում է մի երկարավուն հերթ. հասարակ մարդիկ ստիպված են հուսալ անցյալ տարի Մոսկվայի կողմից Չեչնիային հայտարարված բոյկոտի համար: Գրոզնիի օդանավակայանը փակված է, Ռուսաստանից այլեւս հացահատիկ էլ չի ներմուծվում, եւ հացը դեֆիցիտ է:

Քաղաքի շենքերը մաշվել են, տաք ջուր հազվադեպ է լինում, «կարգին» ռեստորանները փակվել են, Միջին Ասիայից փախստականների երեխաները փողոցներում մուրացկանություն են անում, իսկ «կովբոյների» ցեղը ծաղկում է, լկտիորեն ցուցադրելով զենքը եւ ավտոմոբիլները: Երբ մեքենաները կոտրվում են, *«դրանք փոխում ենք, որովհետեւ մեզ մոտ պահեստամասեր չկան»*, քմծիծաղով ասում է 21-ամյա Աբուբաքերը՝ ՎԱԶ-9000-ի սեփականատերը: Միայն մի առավոտյան Գրոզնիի (400 հազար բնակիչ) կենտրոնում մենք հաշվեցինք տասնյակ «Վոլվոներ», «Մերսեդես-500»-ներ, ԲՄՎ-850, մի հատ «Շեվրոլե-Կորվետ» եւ մի «Ֆերրարի», որը գնդակի պես արընթաց անցավ մեր կողքով:

Միլիցիոներները դարձել են մեռնող տեսակ, առավել եւս, որ իրենց հարգող յուրաքանչյուր չեչեն հրազեն ունի: Ծայրամասային «Օվկար» ռեստորանում, որի ծխոտված դահլիճներ են գալիս միայն տղամարդիկ, նախասենյակի հանդերձարանում ազգային գլխարկների հետ միասին կախված են ավտոմատները:

Արտաքին տեսքի եւ ոչ մի մեքենա համարանիշ չունի՝ դա միայն հայրենական արտադրության «Վոլգաների» եւ «Ժիգուլիների» արտոնությունն է:

Չեչնիայի նախագահ գեներալ Դուդաեւը ակտիվորեն մասնակցում է այդ ռոդեոին: Խորհրդային բանակում նա ստրատեգիական ռմբակոծիչի օդաչու էր, իսկ այժմ երեւում է մուգ կապույտ «Վոլվոյով»՝ շվեդական համարանիշներով, իսկ երբեմն, ինչպես հավաստում է մամուլի ծառայությունը, նստում է ինքնաթիռի ղեկին, երբ մեկնում է «արտասահմանյան» պայմանագրեր ստորագրելու:

«Իմ տասնութամյա բարեկամը կանխիկ դրամով գնեց «Ռոլս-Ռոյս»: Նա նույնիսկ վարորդական իրավունք չունի»,— ասում է Ռուսլանը՝ հյուրանոցում կոկակոլա վաճառողը: Նրան արդեն ոչինչ չի զարմացնում: Նա գրպանից հանում է 100 դոլլարանոցների մի հաստ փաթեթ: *«Ես միայն խմիչք եմ վաճառում*, խորհրդավոր ձեւով հայտարարում է նա: *Ինչպե՞ս գնեցի ավտոմեքենա: Դե, ես շատ փող ունեմ, չէ՞ որ ես հայտնի չեչենական մաֆիայից եմ»*, պարծենկոտ ասում է Մուհամեդը, ներկայանալով որպես զենքի վաճառող: Որպեսզի «վաստակի ապրուստի համար», նա ճարում է հրացաններ եւ զինամթերք մուսուլման «կամավորներից», որոնք սկսում են իրենց դրսեւորել կովկասյան բախումներում, եւ հատկապես Աբխազիայում, որտեղ կռվում են վրացիների դեմ, անկախության կողմնակիցների կազմում:

Ֆրանս Պրես

Հայպետագրոբանկը ընդլայնում է իր կանոնադիր ֆոնդը եւ ս.թ. հոկտեմբերի 10-ից հայտարարում է բաժնետոմսերի լրացուցիչ բաժանորդագրություն

Հայպետագրոբանկը հրավիրում է բոլոր իրավաբանական անձանց եւ անհատ քաղաքացիներին ձեռք բերել իր բաժնետոմսերը:

Բաժնետոմսերի անվանական արժեքն է 10 հազար ռուբլի եւ 50 հազար ռ.:

Հայպետագրոբանկի 40 բաժանմունքների բազմամյա բանկային աշխատափորձ ունեցող աշխատանքային կոլեկտիվները բաժնետերերին կապահովեն որակյալ բանկային սպասարկում՝ արտոնյալ պայմաններով:

Ձեռք բերելով Հայպետագրոբանկի բաժնետոմսերը՝ դուք կպաշտպանեք ձեր դրամական միջոցները արժեզրկումից, դրանք ներդնելով հուսալի եւ բարձր շահութաբեր Հայպետագրոբանկի կանոնադիր ֆոնդում:

Ձեզ հետաքրքրող բոլոր հարցերով կարող եք զանգահարել Հայպետագրոբանկ 56.16.56, 56.15.01, հասցեն՝ Երեւան-10, Նալբանդյան 6, Շենգավիթի ագրոբանկ 44.86.74, 44.50.68
Էրեբունու ագրոբանկ 47.02.22, 47.04.02, իսկ հանրապետության մյուս վայրերում՝ ագրոբանկի շրջանային բաժանմունք:

digitised by A.R.A.R.@

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՀԱՂԹԱՆԱԿԱԾ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ԱՆԿՈՒՄԸ

կամ ինչպես դիմակայել պարբերական ցնցումներին

Տիգրան Հայրապետյանի տեսակետների եւ անձի նկատմամբ հետաքրքրությունը գնալով մեծանում է: Ընթերցողների խնդրանքով սեղմ տեղեկություններ ենք հայտնում նրա մասին: Անշուշտ, շատերին պիտի զարմացնի, որ Տիգրան Հայրապետյանն ընդամենը 28 տարեկան է: Նա ծնվել է 1964 թվականին Երեւանում: Բարձրագույն կրթություն է ստացել Երեւանի համալսարանի արեւելագիտության ֆակուլտետի արաբական բաժնում: 1984-1986 թթ. ծառայել է խորհրդային բանակում (Սիբիրի զինվորական օկրուգ): 1989-1990 թթ. մասնագիտական ստաժավորում է անցել Թունիսի Հաբիբ Բուրգիբայի անվան Կենդանի լեզուների ինստիտուտում: 1991 թ. ավարտել է ԵՊՀ-ն: 1991 թ. օգոստոսից աշխատանքի է ընդունվել Հումանիտար տեխնոլոգիաների Հայհամակարգիչ կենտրոնում իբրեւ «Հայաստան-Միջին Արեւելք» ամսագրի գլխավոր խմբագիր եւ վերլուծական կենտրոնի ղեկավար:

Հայրենիքը կարելի է եւ պետք է արդյունավետորեն պաշտպանել, ազգային խնդիրները ենթակա են հանգուցալուծման, երկիրը կարող է փրկվել տնտեսական համաղետից, բայց այս բոլոր հարցերը նախ եւ առաջ մտավոր ոլորտի խնդիրներ են: Ամուլ միտքը եւ անընդունակ իշխանությունը կարող է միայն սպանդանոց սարքել եւ ամպագոռգոռ կարգախոսներով անժամկետ զրկանքներ պարտադրել, բայց պատերազմ շահել եւ խնդիրներ հանգուցալուծել նա չի կարող: Ուստի այսօր արդեն չհավատանք մեր նորահայտ փրկչին, որ հաջողությունը պատերազմում տեսնում է ոչ թե քաղաքականության, արդյունավետ դիվանագիտության, տնտեսական, հասարակական եւ հոգեբարոյական վերածննդի մեջ, այլ պատերազմում ներկայացված քանակի: Դրանից ակնհայտ սպանդանոցի հոտ է փչում: Համակարգը պետք է փոխվի, բայց ոչ երբեք հեղաշրջումներով եւ բռնապետության հաստատմամբ: Մեզ պետք է ինքնուրույն միտք, ժողովրդավարական ճանապարհով իշխանության հասած նոր քաղաքական ուժ, ի դեմս որեւէ կուսակցության կամ կոալիցիոն կառավարության՝ պահպանելով նախագահական ինստիտուտի ժողովրդավարական ձեռքբերումը:

Իրենց բոլոր յուրահատկություններով հանդերձ, նախկին ԽՍՀՄ ազատագրված հանրապետությունները արագընթաց անկում ապրեցին, իջնելով երրորդ աշխարհի երկրների աստիճանին: Այս իրողությունը սոսկ տնտեսական աճի տեմպերի ու բնակչության կենսամակարդակի նվազեցման կամ աշխարհաքաղաքական քարտեզի վրա նրանց դիրքի փոփոխության փաստարկում չէ: Դրա մեջ առկա է ստրատեգիական առումով շատ ավելի խոր իմաստ, որի կործանարար հետեւանքները հեռանկարում շատ ավելի վտանգավոր են, քան այսօր աչք ծակող եւ նշանակալից թվացող ռազմաքաղաքական, տնտեսական, ներհասարակական խնդիրները, թեեւ ի վերջո սրանց ազդեցությամբ է, որ ձեւավորվում է այդ իմաստը: Խորհրդային ժամանակներում բազմաթիվ չափանիշներով երրորդ աշխարհի հատակը կազմող երկրներից անկասկած շատ ավելի վեր կանգնած ժողովուրդները, իջնելով նրանց մակարդակին, կորցնում են ռազմաքաղաքական եւ տնտեսական անվտանգության գոտու այն նվազագույնը, որն ունեին, քանի դեռ դիտարկվում էին իբրեւ քաղաքակիրթ աշխարհի բաղկացուցիչ մասը: Քաղաքակրթության ընդհանուր համակարգից դուրս մնացած երկրների նկատմամբ կիրառելի են դառնում բոլոր այն մեթոդները, որոնց մինչ այդ ենթակա էին միայն ստորին աստիճանակարգերում դասվող երկրներն ու ժողովուրդները:

Երբ փորձենք հակիրճ ձեւակերպել քաղաքակրթության խիստ նեղ շրջանակի առանցքը կազմող եւ այն պարբերաբար օտարածին մարմիններից մաքրազարդող, զարգացած երկրների քաղաքականությունը մնացած աշխարհի նկատմամբ, ապա կարելի է սահմանափակվել հետեւյալ սկզբունքներով. ա. բոլոր ժողովուրդներն իրավունք ու հնարավորություն ունեն ինքնադրսեւորվելու եւ ապացուցելու իրենց պատկանելությունը քաղաքակրթությանը, բ. հատուկենտ ժողովուրդներ են, որ անկախ պայմաններից ի վիճակի են պաշտպանելու քաղաքակրթությանը պատկանելու իրենց իրավունքը, գ. անկարող ժողովուրդները ենթակա են կառավարման եւ մեծ քաղաքականության շրջանակներում տարաբնույթ խնդիրների լուծման նպատակով խաղարկման ենթակա պարզունակ օբյեկտներ են:

Ի՞նչ է նշանակում պատկանել քաղաքակրթությանը: Դա նախ եւ առաջ սեփական միտք ստեղծելու ընդունակությունն է: Երկրորդ, ժողովրդի ինքնակառավարման ընդունակության աստիճանը: Երրորդ, սեփական անցյալի վրա ամուր հենվող, ներկան վերահսկող եւ ապագայի առաքելությունը հստակ պատկերացնող ազգային ընտրախավի առկայությունն է, որն ուղղակի ճանապարհով կամ ոչ անմիջականորեն առաջնորդում եւ ղեկավարում է իր ժողովրդին: Այս երեքի առկայությամբ ցանկացած ժողովուրդ ապահովում է իր կենսունակությունը, գոյատեւման եւ զարգացման հնարավորությունը: Ունենալ ինքնուրույն միտք, այդ միտքը պահպանող ու զարգացնող ընտրախավ եւ կարողանալ ինքնակառավարվել սեփական մտքի կողմից, նշանակում է վերահսկել իրադրությունը եւ ոչ թե կառավարվել իրադրության պահանջով: Սա է ժողովուրդների գոյատեւման առանցքը, եւ որքան ավելի թույլ են արտահայտված վերը նշված կենսական պահանջները տվյալ ժողովրդի մոտ, այնքան ավելի խոցելի է նա արտաքին աշխարհի եւ ներքին ցնցումների առջեւ:

Ոչ արտաքին հզորությունները, ոչ բնական հարստությունները, ոչ բարենպաստ աշխարհագրական դիրքը չեն երաշխավորում այս կամ այն ժողովրդի պատկանելությունը քաղաքակրթությանը, դրանով իսկ չեն ապահովում անվտանգության այն գոտին, որը կենսականորեն անհրաժեշտ է ցանկացած ժողովրդի բնականոն զարգացման համար: Դրա լավագույն ապացույցը երրորդ աշխարհի փաստացիորեն խիստ հարուստ երկրներն են, որոնց իրական զարգացումը մնում է ցածրագույն աստիճանի վրա (Բրազիլիա, Զաիր, Ալժիր, եւ այլն), եւ անգամ այն բացառիկ երկրները, որոնք առերեւույթ հաջողակ են թվում, ապահովելով համեմատաբար բարձր կենսամակարդակ, ունենալով զարգացման խոստումնալից տեմպեր, իրականում անպաշտպան են, քանզի ամեն պահ կարող են զրկվել քաղաքակիրթ աշխարհի կողմից իրենց տրամադրված անվտանգության գոտուց եւ կործանվել (Ծոցի երկրներ, Թայվան, Հարավային Կորեա):

Չունենալ սեփական միտք, նշանակում է առաջնորդվել օտարի կողմից մշակված, ձեւակերպված եւ առաջադրված մտքով, որը բնականաբար երբեք չի ծառայում տվյալ ժողովրդի շահերին: Այդպիսի իրավիճակում հայտնվեցին գաղութատիրական համակարգի փլուզումից հետո ձեւավորված նորաստեղծ պետականությունները, որոնց ինքնիշխանությունը սահմանափակվեց ուրիշի կողմից թելադրվող քաղաքական եւ գաղափարախոսական միտքը իբրեւ սեփականը ներկայացնելու հնարավորությամբ:

Տասնամյակներով շարունակվող պարբերական հեղաշրջումներ, քաղաքացիական ու արտաքին պատերազմներ, հեղափոխություններ, որից ի վերջո չմնաց ոչինչ, բացի տնտեսական հետամնացությունը, մարտադաշտերում ոչնչացված գենոֆոնդը եւ կոշտ բռնապետության իշխանության կամայականությունները: Սակայն նշվածից էլ ավելի սարսափելի են հոգեւոր կորուստները: Իրենց իսկ թուլությունների վրա կառուցված, օտարի կողմից ներմուծված ազգայնական, կրոնական, դասակարգային եւ այլ բնույթի գաղափարախոսությունների հաջորդական փլուզումը, որից հետո այդ ժողովուրդների մոտ առաջացած հոգեւոր վակուումը պարզապես անհաղթահարելի է դարձել: Երեկվա հոխորտ, ինքնազոհաբերության ընդունակ, համաշխարհային առաքելություն իրականացնելու պատրաստ ժողովուրդներն այսօր ավելի շուտ հիշեցնում են գլուխները հոժարակամ զոհաբերող ամբոխի:

Երրորդ աշխարհի ոչ մի երկիր չհասավ իր ազգային խնդիրների հանգուցալուծմանը եւ ազգային զարգացման իղձերի փոքրիշատե բավարարմանը, չնայած որ միմյանց հաջորդած բռնապետական վարչակարգերը զենքի եւ պայքարի կոչերով ժամանակ առ ժամանակ համախմբում էին զանգվածներին, հաղթանակի եւ փրկության խոստումներով նրանց առաջնորդում դեպի մարտադաշտ, հանուն ազգային շահերի անտրտունջ հնազանդության, իսկ առավել հաճախ՝ պարզապես անիմաստ եւ դաժան զրկանքների: Սա անառարկելի ճշմարտություն է, որը մենք ներկայացնում ենք նրանց, ովքեր նույն ճանապարհը նախատեսել են նաեւ Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի համար:

Ինչպե՞ս են կառավարվել եւ կառավարվում քաղաքակրթությունից դուրս գտնվող ժողովուրդները: Նախկին ԽՍՀՄ-ի, ինչպես եւ նախկինում ապազաղութացված ժողովուրդներն իրենց ինքնիշխանության կարճ, բայց բավարար ժամանակահատվածում ապացուցեցին, որ զուրկ են վերը նշված երեք անհրաժեշտ գործոններից: Այդ ժողովուրդները ոչ միայն ԽՍՀՄ փլուզումն իրականացրին արտաքին աշխարհում ձեւավորված մտքի վրա հենվելով՝ այն է կոմունիստական համակարգի դեմ պայքար եւ «մաքուր» ժողովրդավարության հաստատման ձգտումը, այլեւ ինքնիշխանություն ձեռք բերելուց հետո չառաջարկեցին սեփական միտք, չունենալով ոչ ազգային ընտրախավ եւ ոչ էլ ինքնակառավարման մեխանիզմներ: Օտարից փոխառված ժողովրդավարության իդեալները փլուզվեցին բոլոր հանրապետություններում անխտիր, իսկ ազգային հեռանկարի որոնումները բացահայտեցին այդ ժողովուրդների քաղաքական-ազգային մտքի ողջ ամլությունը: Նման իրողություններում անգամ քաղաքակրթության մասը կազմելու հնարավորություններ ունեցող Ռուսաստանը հետեւողականորեն զրկվում է այդ արտոնությունից:

Անխտիր բոլոր հանրապետությունների նկատմամբ գործի է դրվել հնազանդեցման քաղաքականությունը, որի վերջնական արդյունքում այդ երկրներն ու նրանց ժողովուրդները պետք է վերածվեն Ասիայի, Աֆրիկայի եւ Լատինական Ամերիկայի գերակշռող մեծամասնությունը կազմող «ուրվական» երկրների, իրենց հավերժ ձգձգվող եւ փաստորեն անլուծելի ազգային խնդիրներով, տնտեսական ու մտավոր հետամնացությամբ եւ, իհարկե, բացարձակ կառավարելիությամբ: Դա հատկապես բիրտ միջոցներով է իրականացվում ասիական տարածքներում, քանզի «ատլանտիզմի» գաղափարախոսությունների համար Ասիան ամենաարհամարհելի շրջանն է, թերեւս միայն Աֆրիկայից հետո: Իզուր չէ, որ ժամանակին նոր իրողություններում երրորդ աշխարհի հետ հաշվեհարդար տեսնելու ծրագրերի հայրերից մեկը՝ Ռոստոուն, լատինաամերիկացիներին իր արհամարհանքն արտահայտելու համար նրանց անվանում էր ասիացիներ, թեեւ նա աշխարհագրական գիտելիքների առանձնակի պակաս չուներ:

Գլխովին հնազանդեցման բանաձեւերը եւ դրանց կիրառման եղանակները հիմնված են ենթակա օբյեկտների՝ նրանց ազգային խառնվածքի, թուլությունների եւ հակումների լավ իմացության վրա, որը գրեթե անվրեպ գործելու հնարավորություն է տալիս: Առաջին սկզբունքը, որը ցայսօր արդարացել է բոլոր երկրներում, ապազաղութացումից հետո ազգային հեռանկարի որոնումների մեջ խարխափող, իրենց ներքին եւ արտաքին հիմնահարցերի ծանրության տակ օրեցօր ավելի ճնշվող ժողովուրդների հակումն է դեպի բռնապետությունը: Քանզի հաղթանակած ազգային-ազատագրական պայքարի կամ հեղափոխության ընտրախավը իշխանության է գալիս հանդուստանից, զուրկ է ինքնուրույն մտքից, արդյունավետորեն կառավարելու ընդունակությունից, նա շատ արագ վարկաբեկվում է եւ զրկվում զանգվածների համակրանքից: Հաղթանակից հետո այս ընտրախավի առաջին բնական մղումն է լինում վերջ տալ հեղափոխականությանը եւ անցնել բնականոն զարգացման ճանապարհին: Սակայն, ընդունակ չլինելով բավարարելու ժողովրդի անգամ նվազագույն պահանջմունքները, նա իրեն դատապարտում է կործանման: Բայց մինչ այդ նա հասցնում է առավելագույնս հիասթափեցնել եւ ապաքաղաքականացնել ժողովրդին, քայքայել գաղութատիրության ժամանակներից ժառանգած տնտեսությունը, մեկ կամ մի քանի ներքին պառակտումներ վերապրել, կերտել ամենակուլ եւ անընդունակ ապարատ, որը հետագայում դառնում է հաղթանակած վերնախավի, իսկ ավելի ճիշտ նրա հիմնական սերուցքի գերեզմանափորը:

Երբ չգլանենք հայացք գցել երրորդ աշխարհում եւ մեզ առավել մոտ գտնվող Միջին Արեւելքում հեղափոխական եւ ազգային-ազատագրական պայքարների զարգացման փուլերի տրամաբանության վրա, առանց դժվարությունների կհայտնաբերենք իրականացվող ծրագրի բոլոր մանրամասնությունները: Եգիպտոսում, Սիրիայում, Իրաքում եւ այլուր այս երեւույթներն ընթացել են ապշեցուցիչ նույնությամբ, նվազագույն տեղական տարբերություններով եւ հետեւանքներն էլ եղել են նույնը:

Հաղթանակից հետո առժամանակ ժողովրդականություն վայելող վերնախավը սկզբնական շրջանում բնական ինքնավարկաբեկման փուլ է ապրում, սեփական անկարողությունների պատճառով: Հետագայում, վարչակարգի ուռճացած ապարատի ձեւավորմանը եւ հանգուցալուծում պահանջող հրատապ խնդիրների ծանրացմանը զուգահեռ, երբ վերնախավի դեմ դժգոհության ալիքը սկսում է սպառնալ ապարատի իշխանությանը, վարկաբեկումն ընդունում է համապարփակ բնույթ, որը բորբոքվում է ապարատի բացարձակ սաբոտաժով: Ապարատն ինքն է սկսում արագացնել վերնախավի վերջնական վարկաբեկման եւ անխուսափելի անկման ընթացքը, որպեսզի այն փոխարինվի այլ վերնախավով: Նոր թեկնածուների դերում սովորաբար հանդես են գալիս հեղափոխությանը մասնակցած, հեղինակություն վայելող, երբեմն ո՛չ «գաղափարական» պատճառներով իշխող վերնախավից օտարված գործիչները, որոնք ժամանակ առ ժամանակ վերադառնում են նախկին դիրքերին, արժանանալով որեւէ ազդեցիկ պաշտոնի՝ վարչապետի, ներքին գործերի կամ պաշտպանության նախարարի: Մնացածը սոսկ ժամանակի խնդիր է:

Ապազգային, ամուլ եւ շահապաշտ իշխանության վարկ ձեռք բերած վերնախավը առանց բարդությունների պաշտոնանկ կարվի, եւ փոխարենը կգա նորը: Հարց է ծագում՝ ի՞նչ տարբերություն, եւ ինչո՞ւ անպայման պետք է նոր հեղաշրջում կատարվի: Նախ, ինչպես ուսուցանում է պատմությունը, հաղթանակած առաջին վերնախավը, իր բոլոր թերություններով հանդերձ, առավել հավասարակշռված է եւ զուրկ ծայրահեղություններից: Նվաճված իշխանությունն առավելագույնս հանգիստ վայելելու իր ձգտման մեջ նա հնարավորին չափ հարթում է սուր անկյունները եւ փորձում ձեռնպահ մնալ կտրուկ գործողություններից: Առաջին վերնախավը ժողովրդական պայքարի ալիքի վրա իշխանության հասած լինելով, անխուսափելիորեն կրում է իր մեջ ժողովրդավարության թեկուզ եւ պարբերաբար խամրող սաղմերը, որը գոնե նվազագույն հույսեր է թողնում ինքնուրույն մտքի ձեւավորման հեռանկարի համար:

Եւ վերջապես, եթե այդ հեղաշրջումը չկատարվի ապարատի կողմից եւ ժամանակին, ապա փոփոխությունների գաղափարը կհասունանա հասարակության ընդերքում, որեւէ արդյունավետ գաղափարախոսության կամ քաղաքական ծրագրի հիմքի վրա, տվյալ ժողովրդին կրկին պարգեւելով քաղաքակրթությանն իր պատկանելությունը պաշտպանելու հույսեր:

Իսկ ի՞նչ է տալիս ապարատային հեղաշրջումը: Նախ, իշխանության է գալիս նույն հեղափոխա-

digitised by A.R.A.R.@

կան երջանկության դուռը բացած մի խարիզմատիկ առաջնորդ, որը սակայն ինքնուրույն ոչնչի ընդունակ չէ, ուստի որակական փոփոխությունների վտանգ չկա: Երկրորդ, նոր առաջնորդը իշխանության է գալիս ջախջախելով նախորդի անվճռականությունը, ապազգայնությունը, թուլությունը եւ այլ թերացումները, խոստանալով, որ կշահի պատերազմը, կհանգուցալուծի ազգային խնդիրները, կբարելավի սոցիալական վիճակը եւ այլն, դրանով իսկ ժողովուրդը մեկ անգամ եւս անհույս ժամանակով կգնա նոր պատրանքի ետեւից:

Քանի որ օբյեկտիվորեն այս ամենն իրականացնելու հնարավորություն եւ կարողություն նա չի ունենալու, ապա երկիրը կներքաշի երկարաժամկետ անհեթեթության մեջ՝ հորդ արյուն կթափի ռազմաճակատներում, սպառելով ժողովրդի առանց այն էլ սուղ գենոֆոնդը, ապարդյուն փորձեր կանի փրկելու տնտեսական անկումը եւ վերջնականապես կոչնչացնի այն, ինչը չէր հասցրել անել առաջին վերնախավը, ժողովրդին կվարակի նոր բյուր գաղափարներով, որոնց սնանկության բացահայտումից հետո այդ ժողովուրդը ընդհանրապես կկորցնի որեւէ գաղափարներ ընկալելու ընդունակությունը, իսկ անխուսափելի քննադատությունն ու իր համար կործանարար տարակարծությունը չեզոքացնելու համար արմատախիլ կանի ժողովրդավարության եւ ընդդիմության վերջին նշույլներն իսկ, որը երկար ժամանակով կփակի տվյալ ժողովրդի մոտ ինքնուրույն մտքի ձեւավորման հնարավորությունները: Այս բոլորից հետո կձեւավորվի մեծ քաղաքականության կողմից հեշտ կառավարելի եւ գառնուկի նման անվտանգ մի «զոմբի ժողովուրդ», իսկ վերնախավերի պարբերական փոփոխություններն արդեն էական նշանակություն չեն ունենա:

Բոլոր այն ժողովուրդները, որոնք կուլ են տվել պատերազմում հաղթելու եւ իրենց տնտեսական ու հասարակական առաջընթացն ապահովելու նման ճանապարհի խայծը, դատապարտվել են անհաջողության: Մենք պետք է հստակ գիտակցենք, որ արատավոր են ոչ թե առանձին անհատներն ու վերնախավը, այլ հետհեղափոխական ժամանակաշրջանում ստեղծված ողջ համակարգը: Ցանկացած նոր առաջնորդ, որն արդեն իսկ իր անկարողությունն ապացուցած ապարատի վրա հենվելով կփորձի տանել մեզ «հաղթանակի եւ առաջընթացի» ճանապարհով, տանելու է մեզ կործանման:

Հայրենիքը կարելի է եւ պետք է արդյունավետորեն պաշտպանել, ազգային խնդիրները ենթակա են հանգուցալուծման, երկիրը կարող է փրկվել տնտեսական համաղետից, բայց այս բոլոր հարցերը նախ եւ առաջ մտավոր ոլորտի խնդիրներ են: Ամուլ միտքը եւ անընդունակ իշխանությունը կարող է միայն սպանդանոց սարքել եւ ամպագոռ կարգախոսներով անժամկետ զրկանքներ պարտադրել, բայց պատերազմ շահել եւ խնդիրներ հանգուցալուծել նա չի կարող: Ուստի այսօր արդեն չհավատանք մեր նորահայտ փրկչին, որ հաջողությունը պատերազմում տեսնում է ոչ թե քաղաքականության, արդյունավետ դիվանագիտության, տնտեսական, հասարակական եւ հոգեբանական վերածննդի մեջ, այլ պատերազմում ներկայացված քանակի: Դրանից ակնհայտ սպանդանոցի հոտ է փչում: Համակարգը պետք է փոխվի, բայց ոչ երբեք հեղաշրջումներով եւ բռնապետության հաստատմամբ: Մեզ պետք է ինքնուրույն միտք, ժողովրդավարական ճանապարհով իշխանության հասած նոր քաղաքական ուժ, ի դեմս որեւէ կուսակցության կամ կոալիցիոն կառավարության՝ ապահովելով նախագահական ինստիտուտի ժողովրդավարական ձեւափոխումը: ■

ԱՐՁԱԳԱՆՔ ԱՐՁԱԳԱՆՔԻՆ

Մի փորձեք ինձ դուրս բերել Ղարաբաղյան շարժման հակառակորդ

Բաց նամակ «Ազգ»-ի խմբագրությանը

Ձեր թերթի հոկտեմբերի 17-ի համարում, կարծում եմ, իզուր եք վստահություն տածել պրն. Շչորս Դավթյանի բերած «Փաստերին ու փաստարկներին» եւ զետեղել իմ դեմ ուղղված նրա հերյուրանքը *«Երբ «շնորհք ունենայի լեզու գտնել» ՀՀՇ-ի հետ»* վերնագրով: Պրն. Շչորսը, հարկավ, իր վաստակով եւ անցյալով այն անձը չէ, որի հետ պետք է լրջորեն վիճել: Բայց կա մի հանգամանք, որը հարկադրում է ինձ պատասխանել. դա նրա ձգտումն է ինձ դուրս բերել ղարաբաղյան շարժման հակառակորդ. բնականաբար, ես դա անպատասխան թողնել չեմ կարող, ինչ էլ լինեն այդ մեղադրանքը հարուցող անձի հասարակական չափն ու կշիռը:

«Երբ Վ. Միքայելյանն իրոք լրջության է ձգտում, գրում է նա, ապա պետք է որ հիշի, թե նրա հոդվածները, որոնք տպագրվում էին «Խորհրդային Հայաստան» թերթում, ինչ նպատակ էին հետապնդում: Մի՞թե նա մոռացել է, որ իրեն ուղղակիորեն խրախուսում էին Հայկոմկուսի ԿԿ-ից, որովհետեւ հոդվածներն ուղղված էին Ղարաբաղյան շարժման՝ իրենց համար անցանկալի ղեկավարների կամ էլ վերջիններիս հոգեւոր հայրերի դեմ»:

Ես կանգ չեմ առնի հանրապետության ներկա ղեկավարությանն այս ճանապարհով հաճոյանալու հեղինակի նորովի քայլերի վրա եւ մերժում եմ Հայկոմկուսի ԿԿ-ից ինձ խրախուսելու մասին կեղծիքը, որը նա փոխ է առել պրն. Ռ. Իշխանյանից: «Ազգ»-ի ս.թ. հոկտեմբերի 6-ի համարում տպագրված հոդվածում ես արդեն նշել եմ, թե ինչ նպատակ է հետապնդել այդ կեղծիքը:

Ձեր թերթում պրն. Շչորսի տպագրած ոչ մի բառ իրականության հետ կապ չունի: «Խորհրդային Հայաստան» թերթում 1988-1990 թթ., այսինքն հեղինակի նշած ժամանակահատվածում (Հայկոմկուսի գոյության վերջին շրջանում) ես տպագրել եմ ոչ թե հոդվածներ, այլ ընդամենը մեկ հոդված՝ «Անհեռատեսությունը», որտեղ արծարծված են ոչ թե ղարաբաղյան շարժման, այլ իմ եւ Ռ. Իշխանյանի միջեւ վեճի առարկա դարձած հայ ժողովրդի քաղաքական կողմնորոշման հարցերը, եւ քննադատված է Ռ. Իշխանյանի հակառուսական ու թուրքամետ դիրքորոշումը: Թե գոյություն չունեցած հոդվածները ինչպես են խրախուսվել Հայկոմկուսի ԿԿ-ի կողմից՝ դա թողնում եմ արդեն պրն. Շչորսի խղճին: Ուստի, կարծում եմ, նախքան պրն. Շչորսի «ստեղծագործությանը» տեղ տալը խմբագրությունը լավ կաներ նրանից գեթ պահանջեր ցույց տալ իմ հեղինակած առնվազն որեւէ տպագիր խոսք (եւ ոչ էլ միայն «Խորհրդային Հայաստան»-ում տպագրված), որն ուղղված լիներ Ղարաբաղյան շարժման, նրա ղեկավարների եւ *«այս վերջինների հոգեւոր հայրերի դեմ»:* Այդպիսի բան նա չէր կարող ձեզ ցույց տալ, որովհետեւ այդպիսիք պարզապես գոյություն չունեն:

Ինձ համար շատ վիրավորական է հակաղարաբաղյան մեղադրանքը, որ ձեր թերթի միջոցով տարածում է նախկին ֆունկցիոները: Առանց ավելորդ համեստության ստիպված եմ փաստարկել, որ ես կանգնած եմ եղել ղարաբաղյան պայքարի ակունքների մոտ այն ժամանակ, երբ շչորսները զբաղված էին Հայկոմկուսից պաշտոններ պոկելով: Բերեմ մի քանի փաստեր.

1. *1969 թ. դեկտեմբեր.* ԳԱ պատմության ինստիտուտում կազմակերպում եմ այն ժամանակ իր օրակարգով աննախադեպ կուսակցական ժողով՝ նվիրված Ադրբեջանում Զ. Բունիաթովի եւ նրա խմբակցության կողմից Արցախի պատմության նենգափոխման մերկացմանը: Զեկուցել եմ ես: Ժողովը տեւում է 9 ժամ եւ անցնում լարված մթնոլորտում: Ժողովին ներկա էր Հայկոմկուսի ԿԿ-ի գաղափարական գծով քարտուղարը: Ժողովը որոշում է դիմել ԽՄԿԿ Կենտկոմ՝ ղարաբաղյան պրոբլեմը ԿԿ-ի հատուկ քննարկման հարց դարձնելու խնդրանքով:

2. *1978 թ.* ԳԱ «Լրաբեր» (թիվ 5) ամսագրում, որի գլխավոր խմբագիրն էի, կազմակերպել, խմբագրել, մասամբ շարադրել ու հրատարակել եմ *«Զ. Բունիաթովի հերթական «մտորումների» մասին»* հոդվածը (ռուսերեն): Հոդվածի տպագրմանը հետեւեց ԽՄԿԿ ԿԿ-ի հանձնաժողովի ժամանումը Երեւան մասնագետ-պատմաբան Ա. Նովոսելցեւի մասնակցությամբ: Ի պատիվ հանձնաժողովի պիտի ասեմ, որ նա պաշտպանեց մեզ, այսինքն գիտական արդարությունն ընդդեմ Զ. Բունիաթովի կեղծարարությունների, եւ ադրբեջանական ղեկավարությունն այն ժամանակ ստիպված եղավ նրան գոնե միաժամանակ ազատել ակադեմիական հանդեսի խմբագրի պաշտոնից:

3. *1988 թ. փետրվար.* Կենտրոնից Երեւան ժամանած էմիսարներ Լուկյանովին եւ Դոլգիխին Լեռնային Ղարաբաղի մասին հանձնված միակ գիտական փաստաթուղթը իմ շարադրած ընդարձակ տեղեկանքն էր (39 մեք. էջ):

4. *1988 թ. ապրիլ.* ԳԱ «Լրաբեր» ամսագրում լույս է տեսնում իմ եւ Լ. Խուրշուդյանի *«Լեռնային Ղարաբաղի պատմության մի քանի հարցեր»* ծավալուն հոդվածը, որն այնուհետեւ պարզանվեց եւ տպվեց արտասահմանում, եվրոպական մի քանի լեզուներով:

5. *1989 թ. նոյեմբեր.* ԳՖՀ-ում Ֆրիդրիխ-Էբերտ հետազոտական կենտրոնը հրատարակում է իմ *«Ճշմարտությունը Լեռնային Ղարաբաղի մասին»* հոդվածը:

6. *1989 թ. նոյեմբեր.* «Նոր օր» թերթը (Լոս Անջելես) իր երկու համարներում (նոյեմբերի 7 եւ 8) տպագրում է իմ *«Ազգերի (ժողովուրդների) ինքնորոշման իրավունքը եւ Լեռնային Ղարաբաղի պրոբլեմը»* հոդվածը:

7. *1989 թ. նոյեմբեր.* «Նոր կյանք» թերթը (Լոս Անջելես) առանձին հավելվածով հրատարակում է իմ եւ Լ. Խուրշուդյանի ծավալուն աշխատանքը՝ *«Ճշմարտությունը Լեռնային Ղարաբաղի մասին»* հոդվածը:

8. *1992 թ. մարտի 26.* «Հայաստան» թերթում տպագրվում է իմ *«Ծանր փորձությունների չորս տարին»* հոդվածը:

9. 1992 թ. լույս է տեսնում *«Լեռնային Ղարաբաղը 1918-1923 թթ.»* փաստաթղթերի եւ նյութերի ժողովածուն, 50 տպագրական մամուլ, ռուսերեն: Պատասխանատու խմբագիր, կազմողների կոլեկտիվի ղեկավար, առաջաբանի հեղինակ Վ. Միքայելյան: Ժողովածուից մի օրինակ նվիրել եմ ձեր խմբագրությանը:

Ես բերեցի ամենեւին ոչ լրիվ ցուցակն այն աշխատանքի, որ կամովին, առանց աղմուկ-աղաղակի եւ ինքնաքարոզման ստանձնել ու կատարել եմ ղարաբաղյան շարժման ակերում: Ի՞նչ եք կարծում, պրն. գլխավոր խմբագիր, այսպիսի աշխատանքների հեղինակը կարո՞ղ էր դեմ գնալ այդ շարժմանը: Նշեմ նաեւ, որ պրն. Շչորսի կողմից հենց այժմ էլ ոչ առանց հաշվենկատության մեծարվող ղարաբաղյան շարժման երբեմնի *«ղեկավարներն ու հոգեւոր հայրերը»* արդեն վաղուց, իշխանության հասնելուց հետո, հրաժարվել են Լեռնային Ղարաբաղից: Ռ. Իշխանյանն անքող գրում է. *«Հենց սկզբից եւեթ դեմ եմ եղել ղարաբաղյան շարժմանը» («Ազգ», 6.09.92 թ.):* Եթե պրն. Շչորսն այդքան անաչառ ղարաբաղասեր է, ապա թող իր շչորսյան սուրը ճոճի ոչ թե այն ժամանակ իրեն սնող ու պահող Հայկոմկուսի ղեկավարության, այլ այդ շարժմանը դավաճանած, իրեն «այնքան սիրելի» անձանց դեմ:

Չարժե անդրադառնալ պրն. Շչորսի բոլոր «հայտնություններին»: Բայց չեմ կարող շրջանցել նրա հանիրավի վիրավորված սրտի պոռթկումը հավաստող վերջին պարբերությունը. *«Երբ ես «շնորհք ունենայի լեզու գտնել» ՀՀՇ-ի հետ, ապա նախկին կոմկուսի շատ ապարատչիկների կամ բազմաթիվ պատահական մարդկանց նման որեւէ գերատեսչության ղեկավար կլինեի, կամ ամենապակասը՝ Վարդգես Միքայելյանի նման պրոֆեսոր»:* Կարելի է հասկանալ երբեմնի պաշտոնի ու առանձնաշնորհները կորցրած մարդու ախուվախը, որ չի կարողացել կարգին լեզու գտնել ՀՀՇ-ի ղեկավարության հետ: Անխոսք, այս վերջինում էլ կան մարդիկ, որոնք գիտեն Շչորսի նմանների *«գործնական հատկանիշները»* եւ այդ պատճառով այնքան էլ նրանց *«երես չեն տալիս»:* Նշենք սակայն, որ ՀՀ ԳԽ պատգամավոր դարձած պրն. Շչորսը պետք է որ իրեն շատ էլ *«արհամարհված չզգա»:* Դա առաջին: Եւ ապա՝ կուսակցական գործիչ պրն. Շչորսին թվում է, թե գիտական աստիճանն ու կոչումն էլ կուսակցական պաշտոնի նման մի բան էին, որոնց կարելի էր հասնել միայն իրեն ծանոթ միջոցներով: Այլ ուղի նա ի վիճակի էլ չէ իմանալ, ուստի թանն այնպես է պատկերացրել, թե 1965 թ. գիտության դոկտորի աստիճանին, իսկ 1974 թ. պրոֆեսորի կոչմանն արժանացած, ավելի քան 100 պատմագիտական աշխատությունների հեղինակ Վարդգես Միքայելյանն էլ չէր կարող խուսափել այդ ուղուց:

Պրն. Շչորսը հասու չէ հասկանալ, որ այն ուղին, որն իրեն դարձրել էր կուսշրջկոմի քարտուղար, ԽՄԿԿ 19-րդ կոնֆերանսի պատվիրակ, «Խորհրդային Հայաստան» թերթի խմբագիր՝ կուսակցական-համքարական այդ ուղին, նույնիսկ այն ժամանակ միշտ չէ, որ շչորսներին շռայլ պարգեւներ էր տալիս: Անցյալում էլ քիչ չէին այն ուժերը, որոնք խանգարում էին շչորսների վերելքին՝ գոնե գիտության մեջ: Բայց ոչ միշտ: Ահա թե ինչու պրն. Շչորսին այնուամենայնիվ հաջողվել է «սեւ օրի համար» գիտությունից էլ մի բան պոկել՝ բանասիրական գիտությունների թեկնածուի աստիճանը:

Հարգանքներով՝
ՎԱՐԴԳԵՍ ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

Սեփականաշնորհման գործընթացը Հայաստանում, որը փաստորեն գտնվում է պատերազմի մեջ, պետք է ժամանակավորապես սառեցվի, հայտարարեց այսօր «Դաշնակցություն» խորհրդարանական խմբակցությունը: Խմբակցության անդամները հրաժարվեցին իրենց թեկնածուին առաջադրել սեփականաշնորհման պետական հանձնաժողովի աշխատանքներին մասնակցելու համար, միաժամանակ նշելով, որ սկզբունքորեն կուսակցությունը դեմ չէ ապապետականացմանը, սակայն առկա պայմաններում անընդունելի է համարում պետական ձեռնարկությունների սեփականաշնորհումը: ■

ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ
DIAGNOSTICA

Դիմեք մեր բժշկական կենտրոններին, եւ Ձեր առողջությունը հուսալի ձեռքերում կլինի:

Երեւան, Աջափնյակ, Մարգարյան փ. 6, հեռ. 35-01-58, 35-13-01
Քանաքեռ, Ֆանարջյան փ. 55, հեռ. 28-75-24,
Կենտրոն, Թումանյան փ. 23, հեռ. 53-85-81
Գյումրի, Շչեդրինի 54ա, հեռ 3-60-72
Գորիս, Մաշտոցի փ. 3, հեռ. 2-26-87

ԲԺՇԿԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄԸ

☛ Ապահովում է հիվանդությունների ախտորոշման բարձրագույն մակարդակ:
☛ Ապահովագրում է ձեր առողջությունը ողջ կյանքի ընթացքում:
☛ Միայն մեզ Դուք կարող եք դիմել բոլոր հիվանդությունների դեպքում եւ բոլոր բժշկական հարցերով, քանի որ «ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ»-ն ոչ միայն միջազգային պահանջներին համապատասխանող ամենաժամանակակից սարքեր ու մասնագետներ ունի, այլեւ անհրաժեշտության դեպքում Ձեր բուժօգնությունը կազմակերպում է հանրապետությունից դուրս կամ համապատասխան մասնագետներ է հրավիրում:
☛ Միայն մեզ մոտ Դուք կարող եք ստանալ Ձեր ախտորոշումը կայուն եւ ցածր գներով, անկախ ցույց տրվող բուժօգնության ծավալից եւ տեւականուց:
☛ Մենք ընդունում ենք բժիշկների տնային կանչեր (հեռ. 35-70-38): Դուք կարող եք անցնել հետազոտությունները ավելի արագ եւ հանգիստ մթնոլորտում, եթե դիմեք մեզ ժամը 14.00-ից հետո կամ շաբաթ օրերը ժամը 9.00-ից մինչեւ 15.00:
☛ Ձեր հարմարության համար մենք աշխատում ենք ամեն օր (բացի կիրակի օրից), ժամը 8.30-ից մինչեւ 19.00, շաբաթ օրը մինչեւ 15.00:

PUBLISET

digitised by A.R.A.R.@

Աշխարհի պետությունների տնտեսական զարգացման ցուցանիշներ

1991 թ. աշխարհի 30 երկրների տնտեսական վիճակի ուսումնասիրությունների արդյունքները տարբեր երկրներում գնահատվել են տարբեր կերպ: 1991-ին 1990-ի համեմատությամբ Միացյալ Գերմանիայի տնտեսության զարգացման տեմպերն արագացել են եւ ցուցանիշներն ավելի բարձր են: Առաջ անցնելով մի քանի երկրներից՝ Կորեայից, Տայվանից եւ Իսպանիայից, Ճապոնիայից, Շվեյցարիայից եւ Հոլանդիայից հետո Գերմանիան զբաղեցնում է չորրորդ հորիզոնականը: Ճապոնիան, հակառակ ֆինանսական աղմկարար հարցերին, բորսայի դժվարություններին, աշխարհում գլխավորում է տնտեսական կայունության աղյուսակը: 1991 թ. տնտեսական ցուցանիշների աղյուսակի առաջին տասնյակում են հետեւյալ երկրները. Ճապոնիա, Շվեյցարիա, Հոլանդիա, Գերմանիա, Դանիա, Ֆրանսիա, Ավստրիա, ԱՄՆ, Լյուքսեմբուրգ եւ Կանադա:

Քուվեյթը Ծոցի պատերազմի հետեւանքով 44-րդ հորիզոնականից իջել էր 105-րդ տեղը, բայց վերակառուցման ծրագրի իրականացման առաջին քայլերն իսկ արդեն տվել են իրենց շոշափելի արդյունքները, եւ Քուվեյթը բարձրացել է 72-րդ տեղը: Սակայն նախապատերազմյան տնտեսական ծաղկման վիճակին հասնելու համար դեռեւս շատ երկար ճանապարհ պետք է անցնի: Իրաքի տնտեսությունը երկու պատերազմների հետեւանքով խորը ճգնաժամ է ապրում, եզրափակելով աղյուսակը: Ըստ վերոհիշյալ աղյուսակի, 1991 թվականին նախորդ տարվա համեմատությամբ Իրանը, հետեւում թողնելով 34 երկիր, 93-րդ տեղից 58-րդ տեղը բարձրանալով, տնտեսական զարգացման լավագույն արդյունքների է հասել:

Չեխո-Սլովակիան գտնվում է 35-րդ հորիզոնականում, նախկին սոցիալիստական ճամբարի երկրների մեջ գրավելով ամենաբարձր դիրքը: Դրա պատճառներն են՝ նախ, որ այդ երկրի արտաքին պարտքերը համեմատաբար քիչ են, երկրորդ՝ կարգերը փոխվեցին խաղաղ ճանապարհով, եւ վերջապես տնտեսական զարգացման հաջող իրականացումը: Չնայած Հունգարիան 1990 թվականի համեմատությամբ փոքր ինչ հետ է մնացել եւ 40-րդ տեղից իջել է 44-րդ տեղը, այնուամենայնիվ նախկին սոցիալիստական ճամբարի երկրների մեջ գրավում է 2-րդ տեղը եւ սոցիալիստական տնտեսությունից ազատ շուկայի անցման ժամանակաշրջանում կարողացել է բարելավել իր տնտեսական վիճակը: Լեհաստանի տնտեսությունը 1990-ի համեմատությամբ նույնպես զարգանում է արդեն 1991 թվականին, 73-րդ հորիզոնականից բարձրացել է 57-րդը: Հարավսլավիան նախկին արեւելյան բլոկի երկրների մեջ 1990 թ. 76-րդ տեղից ներքին պատերազմների հետեւանքով իջել է 121-րդ հորիզոնականը:

Լատինական Ամերիկայի երկրների տնտեսական վիճակում 1990 թ. համեմատությամբ բավականին զարգացում է նկատվում, հակառակ արտաքին զգալի պարտքերին: Մեքսիկան աշխարհի տնտեսական վիճակը բնութագրող աղյուսակում գլխավորում է Լատինական Ամերիկայի երկրները: Այստեղ կանգնած է արժեզրկումը, աճել է արդյունաբերության ծավալը: Ճիշտ տնտեսական ծրագրեր իրականացնելով, Մեքսիկան 47-րդից բարձրացել է 34-րդ տեղը: Լատինական Ամերիկայի մնացած երկրները, ինչպես Էկվադորը, Հոնդուրասը, Կոլումբիան, Նիկարագուան, Բրազիլիան, Արգենտինան եւ Գվատեմալան, 1991 թ. տնտեսական առաջընթաց են ապրել: Բացառություն է Կուբան, որի վիճակը տնտեսական պատժամիջոցների հետեւանքով վատացել է: Ամերիկայի ռազմական միջամտության հետեւանքով հետաղիմել է եւ Պանաման:

Զիմբաբվեն աֆրիկյան երկրների մեջ տնտեսական կայունության ամենաբարձր ցուցանիշները ձեռք բերելով, Հարավ-Աֆրիկյան Հանրապետությունից եւ Բոթսվանայից հետո այդ մայրցամաքում գրավում է երրորդ տեղը, իսկ աշխարհի աղյուսակում 65-րդ հորիզոնականից բարձրացել է 52-րդ տեղը: Դա ճիշտ տնտեսական ծրագրերի իրականացման եւ Միջազգային բանկի ու Միջազգային վալյուտային հիմնադրամի օգնության արդյունքն է: Վենեսուելան, չնայած լատինամերիկյան երկրների մեջ Մեքսիկայից հետո երկրորդ տեղում է, նավթի վաճառքից ստացված եկամուտները նպատակայնորեն օգտագործելով զարգացման ավելի բարձր ցուցանիշներ ունի, քան Մեքսիկան. 64-րդ տեղից Վենեսուելան բարձրացել է 45-րդ հորիզոնականը:

Տնտեսական անկայունության գործոնները շատ են, որոնցից ամենակարեւորները պատերազմը, ներքին ճգնաժամերը, տնտեսական պատժամիջոցները եւ շրջափակումներն են: Պատերազմը տնտեսության քայքայման հարցում ամենաազդեցիկ գործոնն է: Իրաքը, մասնակցելով երկու պատերազմների, կարելի է ասել, վերջնականապես կործանել է երկրի տնտեսությունը: Մինչդեռ, նախապատերազմյան ժամանակաշրջանում այս երկիրը նավթի արդյունահանության եւ վաճառքի եկամուտով կարողացել էր տնտեսական բավականին լավ ցուցանիշներ ձեռք բերել: Իրաքյան դինարը Քուվեյթի դինարին զուգահեռ աշխարհի մակարդակով հեղինակավոր տարադրամ էր դարձել, իսկ Ծոցի պատերազմից հետո 100-րդ հորիզոնականից իջել եւ այսօր եզրափակում է աշխարհի տնտեսական կայունության աղյուսակը: Հարավսլավիայի տնտեսությունը մինչ երկրում ներքին բախումներն սկսվելը բավականին զարգացած էր, իր երկրի նոր դրամը միջազգային մակարդակով կայուն տեղ գրավելու միտում ուներ, սակայն ներքին բախումների եւ ճգնաժամի հետեւանքով 76-րդ հորիզոնականից իջել է 121-րդը: Ներքին ճգնաժամերը երկրորդ կարեւորագույն գործոնն են տնտեսական անկայունություն ստեղծելու ուղղությամբ: Նախկին Խ. Միության տնտեսությունը մեծապես վնասվեց ներքին խռովությունների եւ անկախության համար մղվող պայքարի, մյուս կողմից սոցիալիստական տնտեսական կարգերը ազատ շուկայականի վերափոխելու պատճառով «երկու տարվա» ընթացքում, այսինքն՝ 1988 թվականի 18-րդ տեղից 1990-ին իջավ 55-րդ հորիզոնականը: Ռուսաստանը 1991 թ. զբաղեցնում է 11-րդ տեղը:

Պատրաստեց ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՐՋԱՆՅԱՆԸ

Հակամարտությունը Բոսնիա-Հերցեգովինայում հեռու է հանգուցալուծումից

Ինչպես հաղորդում է RFI ռադիոկայանը, Բոսնիայի խորվաթների եւ մահմեդականների միջեւ համաձայնություն է ձեռք բերվել անհապաղ եւ առանց նախապայմանների դադարեցնել ռազմական գործողությունները միմյանց նկատմամբ: Արդեն հաղորդվել է, որ օրերս խորվաթական ուժերը Սարաեւոյի մատույցներում գրավել էին մահմեդականներով բնակեցված փոքր քաղաքներից մեկը: Միաժամանակ, նույն ռադիոկայանը հաղորդում է, որ Բոսնիայի սերբական ուժերի գլխավոր հրամանատար Կարաջիչը անընդունելի է համարել Սայրըս Վենսի եւ լորդ Օուենի կողմից ներկայացված կարգավորման եւ բոսնիական սահմանադրության արեւմտյան ծրագիրը, ըստ որի Բոսնիան պետք է լինի միասնական պետություն՝ մեծ ինքնավարություն վայելող շուրջ տասը շրջաններով: RFI կայանը հաղորդում է նաեւ, որ Բոսնիայի նախագահ Իզեթբեկովիչը մեկնել է Արաբական Միացյալ էմիրություններ, որն առաջին երկիրն է նրա միջինարեւելյան շրջագայության ծրագրում, ուր Իզեթբեկովիչը հույս ունի մեծ քանակությամբ դրամ հավաքել շրջանի հավատակից երկրներից՝ Բոսնիայի մահմեդականների ինքնապաշտպանությունը կազմակերպելու նպատակով:

Ուզբեկական խաղաքարտը տաջիկական իրադարձություններում

Ինչպես հաղորդում է BBC ռադիոկայանը, Տաջիկստանի իշխանությունները մեղադրել են Ուզբեկստանի ղեկավարությանը եւ անձամբ նախագահ Իսլամ Քարիմովին այն բանում, որ նրանք հովանավորել եւ մասնակցություն են ունեցել մայրաքաղաք Դուշանբեում կոմունիստամետ իշխանության վերականգնմանն ուղղված վերջին իրադարձություններին: Տաջիկական կողմը արձանագրել է ուզբեկական համարանիշներով ավտոմեքենաների եւ ուզբեկերեն խոսող զինյալների առկայությունը Ռահմոն Նաբիեւի կողմնակիցների շարքերում: Նույն ռադիոկայանի հաղորդագրության համաձայն, Իսրայելը հավելյալ օդային ուղերթներ է մտցրել Ուզբեկստանից եւ Տաջիկստանից հրեաների արտագաղթը կազմակերպելու համար:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ռոնկեսիի գավաթ

«Հասիս»-ն էլ չներկայացավ խաղին

Հակառակ սպասման, Չեխո-Սլովակիայի Բանսկա-Բիստրիցա քաղաքի «Սպարտակ» թիմը չժամանեց Երեւան, եւ Ռոնկեսիի գավաթի խաղարկության 1/16-րդ եզրափակիչի նրա առաջին հանդիպումը Աբովյանի «Հասիս»-ի հետ չկայացավ: Ըստ մրցակարգի, դա նշանակում էր, որ «Հասիս»-ն առանց պատասխան խաղի 1/8-րդ եզրափակիչի ուղեգիր է ձեռք բերել: Սակայն, ընդունված ձեւական արարողությունն անցկացնելու համար «Դինամո» մարզադահլիճ չներկայացան նաեւ հանդիպման մրցավարները եւ «Հասիս»-ի բասկետբոլիստուհիները: Երկար սպասումից հետո հուսահատ մարզասերներն անտեղյակ, թե ինչ է կատարվել, խիստ դժգոհ հեռացան դահլիճից: Պարզվեց, որ ամբողջ օրը «Հասիս» ակումբի ղեկավարությունը բանակցությունների մեջ էր միջազգային ֆեդերացիայի շտաբ-բնակարանի հետ: Ահա թե ինչ հեռագիր է ստացվել ՖԻԲԱ-ից: «Շտապ: Թանկագին պարոնայք, հենց նոր լուր ստացանք Բանսկա-Բիստրիցայից, որ իրենք ուզում էին ժամանել Երեւան մասնակցելու հոկտեմբերի 28-ին կայանալիք հանդիպմանը, սակայն այն երկրները, որոնց տարածքով պետք է կայանար չարտերային ուղերթը, մերժել են թռիչքը: Ըստ ՖԻԲԱ-ի կանոնակարգի, որպես ընդունող կողմ ձեր պարտականությունն է օգնելու մրցակցին հասնելու ձեր երկիրը: Ցավով ասում ենք, որ դուք մերժել եք Բանսկա-Բիստրիցայի ակումբին օգնելու Մոսկվա-Երեւան-Մոսկվա թռիչքների համար տեղեր ապահովելու հարցում: Խնդրում ենք տեղյակ լինել, որ դուք ուղղակիորեն երաշխավորված եք հաջորդ փուլին մասնակցելու: Դա նշանակում է, որ դուք պետք է անցկացնեք եւս 6 խաղ, 3-ը տանը, 3-ը դրսում: Հանդիպման օրերն են նոյեմբերի 25-ը, դեկտեմբերի 2-ը, 9-ը, 16-ը եւ հունվարի 6-ն ու 13-ը: Եթե հաջորդ փուլում դուք հրաժարվեք մրցաշարից, ապա ՖԻԲԱ-ի կողմից կտուգանվեք 25 հազար գերմանական մարկով եւ եվրոպական մրցաշարերից կզրկվեք 3 տարով: Բիստրիցայի խնդրանքը հանդիպումներն անցկացնել 1992 թվականի նոյեմբերի 3-ին եւ 4-ին մնում են ուժի մեջ: Խնդրվում է պատասխանել հենց այսօր»:

Մեկնաբանությունները հաջորդ համարում: ■

Կորայի գավաթ

«Ուրարտու»-ն կարոտ է խաղերի

Բասկետբոլի սիրահարները տեղյակ են, որ Երեւանի «Ուրարտու» տղամարդկանց թիմը մրցակցի հարկի տակ անցկացրած 2 հանդիպումներն էլ զիջելով Խորվաթիայի ներկայացուցչին՝ Սեբենիկ քաղաքի թիմին, դուրս է մնացել Կորայի գավաթի խաղարկությունից:

Խորվաթիա կատարած ուղեւորության եւ հանդիպումների մասին պատմում են «Ուրարտու» ակումբի տնօրեն Ֆելիքս Սիմոնյանը եւ թիմի գլխավոր մարզիչ Եղիշե Դավթյանը:

Ֆ. Սիմոնյան. «Առաջին հանդիպումը Սեբենիկում նախատեսված էր հոկտեմբերի 7-ին:

Ապահովության համար դեռ հոկտեմբերի 4-ին մեկնեցինք Մոսկվա: «Ուրարտու»-ն նույնիսկ հասցրեց ընկերական խաղ անցկացնել: Մրցակիցը Մոսկվայի համալսարանի հավաքականն էր. «Ուրարտու»-ն հաղթեց 18 միավորի տարբերությամբ: Հոկտեմբերի 7-ին Մոսկվայից ինքնաթիռով մեկնեցինք Խորվաթիայի մայրաքաղաք Զագրեբ: Այստեղ մեզ դիմավորեց մրցակից թիմի 2-րդ մարզիչը: Տեղ հասնելու համար հարկ եղավ ավտոբուսով կտրել-անցնել եւս 800 կիլոմետր: Ընդ որում, քանի որ Խորվաթիան էլ մեզ պես նոր է բռնել անկախության ուղին, նրա սահմանամերձ գոտիներում էլ պատերազմ է ընթանում եւ ավելորդ վտանգից զերծ մնալու համար հիմնական ճանապարհը կեսին ընդհատվեց, մեզ լաստով Ադրիատիկ ծովով տեղափոխեցին անվտանգ գոտի, որտեղից շարունակեցինք ճանապարհը:

Երեկոյան ժամը 20-ին հասանք Սեբենիկ եւ միայն հասցրեցինք ճամպրուկները դնել հյուրանոցում: Մեկ ժամ անց (21-ին) սկսվեց առաջին հանդիպումը:

Սեբենիկը 40 հազար բնակչություն ունեցող փոքրիկ քաղաք է, սակայն այստեղ բասկետբոլը շատ հարգի է եւ լավ ավանդույթներ ունի: Բավական է ասել որ «Ուրարտու»-ի մրցակիցը Խորվաթիայի բազմակի չեմպիոն ու գավաթակիր է եւ իր երկրի ընթացիկ առաջնության առաջատար: Թիմը համալրված է հիմնականում երիտասարդ ու տաղանդավոր խաղացողներով եւ անչափ կազմակերպված է: 19 տարվա հարուստ պատմություն ունեցող ակումբը բասկետբոլային յուրահատուկ դարբնոցի է վերածվել: Նրա անվանի ու փորձառու խաղացողները տեղափոխվում են պրոֆեսիոնալ ակումբներ:

Ընդհանուր առմամբ ընդունելությունը գերազանց էր: Զագրեբից Մոսկվա շաբաթական մեկ թռիչք է լինում: Մեր մրցակիցը մեզ մեկ շաբաթ պահեց իր հաշվին եւ բարձր մակարդակով կազմակերպեց սննդի, հյուրանոցի, պարապմունքների հարցերը: Այդ ընթացքում մենք նույնիսկ 2 ընկերական խաղ անցկացրինք, մեկը Խորվաթիայի գավաթակիր Սպլիտի հավաքականի, մյուսը այդ երկրի բարձրագույն խմբի առաջնությունում հանդես եկող Սեբենիկի մեկ այլ թիմի հետ: Ճիշտ է երկու դեպքում էլ «Ուրարտու»-ն զիջեց միեւնույն 5 միավորի տարբերությամբ, սակայն դրանք հավասար եւ մարտական պայքարում անցած հանդիպումներ էին:

Հատկապես տպավորիչ էր Սեբենիկի քաղաքապետի կողմից ընդունելությունը: Մեզ անկեղծորեն զարմացրեց մեր պատմության նրանց քաջատեղյակությունը: Չնայած պարտություններին, մեր թիմը կարծում եմ հուսախաբ չարեց: Ակումբի հոգածությունը փոխհատուցվում է: «Ուրարտու»-ն կարոտ է միայն խաղերի»:

Ե. Դավթյան. «Մեկ օրում ճանապարհ կտրել օդով, ջրով, ցամաքով եւ խաղալ բարձր ուժով, բնականաբար անհնար է: 1-ին խաղում հոգնածությունն անկասկած իր ազդեցությունն ունեցավ եւ մենք զիջեցինք 62:89 հաշվով: Այնուամենայնիվ մենք համոզվեցինք, որ մրցակիցն այնքան էլ սարսափելի չէ, եւ կարելի է նրա հետ հավասար պայքար մղել: 2-րդ հանդիպմանը նախապատրաստվեցինք ամենայն լրջությամբ: Մինչեւ 1-ին կեսի 18-րդ րոպեն մենք 6-7 միավորով առջեւում էինք, սակայն ընդմիջման գնացինք ունենալով 4 միավոր պակաս: Մեկ րոպեում մրցակիցը 10 միավոր վաստակեց: Նույնը կրկնվեց նաեւ 2-րդ կեսում, որը փորձի պակասության վկայություն է:

2-րդ հանդիպումը տանուլ տվեցինք 68:84 հաշվով: Բայց դա արդեն հավասար խաղ էր: Հայաստանի բասկետբոլի պատմության ընթացքում դրանք առաջին միջազգային պաշտոնական հանդիպումներն էին մեզ համար եւ լավ դաս հանդիսացան: Այդ հանդիպումներում բացահայտվեցին մեր առավելությունները ու թերությունները: Մեր պարտությունների հիմնական պատճառներն այն էին, որ արագ ճեղքումների ժամանակ գրոհը եզրափակելիս միայն օղակի տակ 12 անգամ վրիպեցինք, չկարողացանք սահմանային ծածկիչ պաշտպանության դեմ խաղալ (ժամանակը հնարավորություն չտվեց պատրաստվել դրան): Փոխարենը բավականին բարձր էր տուգանային, միջին եւ հեռու տարածություններից նետումների արդյունավետությունը, տղաների ֆունկցիոնալ պատրաստականությունը: Իրենց գերազանց դրսեւորեցին Լոռիկ Ավագյանը, Վարդան Խաչատրյանը, Արմեն Հովհաննիսյանը, Գեւորգ Զիվարյանը: Հաճելիորեն զարմացրեց Արայիկ Խաչատրյանը: Արմեն Հովհաննիսյանն արագորեն արժանացավ տեղի հանդիսականների համակրանքին»: ■

Բաժինը վարում է Սուրեն ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

Գորբաչովի վնասարարությունը սահման չունի

Իր ձեռնարկած «պերեստրոյկայով» նախկին Խորհրդային Միության բազմաթիվ ժողովուրդներին պատերազմի մեջ ներքաշած Միխայիլ Գորբաչովը եւս մեկ անգամ կարող է մեծ ցնցումների պատճառ դառնալ, այս անգամ արդեն Լեհաստանում: Օրերս նա լրագրողներին հայտարարել է, թե ԽՍՀՄ կոմունիստական կուսակցության կենտրոնական կոմիտեն չէր ծրագրավորում զինված ուժեր մտցնել Լեհաստան, հակահամայնավարական շարժումը խեղդելու համար եւ այդ մասին տեղյակ են պահել Լեհաստանի կուսակցական ղեկավարությանը:

Գորբաչովի այս «հայտնությունը» ցնցել է լեհ հասարակայնությանը, քանզի գեներալ Յարուզելսկին միշտ պնդում էր, թե 1981 թ. ռազմական դրության հաստատումը նպատակ ուներ փրկելու Լեհաստանը «բարեկամ» երկրների զինված ուժերի ներխուժումից: Լեհ ծայրահեղականները զինվելով Գորբաչովի «անկեղծությամբ», մեղադրում են Յարուզելսկուն եւ մահվան դատավճիռ պահանջում 1981 թ. ողջ կուսակցական վերնախավի համար:

digitised by A.R.A.R.@

Բուշի հնարավորությունները ավելանում են

Այսպես է գնահատում հասարակական հարցման վերջին արդյունքները ԱՄՆ-ում ֆրանսիական «Լիբերասիոն» թերթը, ըստ RFI կայանի հաղորդագրության: Միաժամանակ թերթը նշում է, որ եթե Բուշը պարտվի, ապա դա տեղի կունենա պարտքի խնդրում նրա գրաված դիրքի հետեւանքով, քանզի ամերիկացի կանանց մեծամասնությունը իր ձայնը կտա Բիլ Քլինթոնին, որը շատ ավելի ազատամիտ մոտեցում ունի պտղի հարցերում կանանց ազատ ընտրության իրավունքի նկատմամբ:

Հարավային Լիբանանում լարվածությունը պահպանվում է

RFI կայանը հաղորդում է, որ իսրայելյան օդուժի ռմբակոծիչները կործանիչ հարված են հասցրել լիբանանյան Բեքաա հովտում տեղակայված իրանամետ «Հըզբոլլահ» եւ Պաղեստինի դեմոկրատական ճակատ կազմակերպությունների հենակետերին: Թել Ավիվի ռադիոն հաղորդել է, որ հենակետերը լիովին ոչնչացված են: Միաժամանակ, Իսրայելի բանակի հրասայլերն ու զրահատեխնիկան տեղակայվել են Հարավային Լիբանանի «անվտանգության գոտում», որտեղից օրերս հրթիռային ռմբակոծության էր ենթարկվել Իսրայելի տարածքը: Ֆրանսիայի կառավարությունը հանդես է եկել պաշտոնական հաղորդագրությամբ, ուր անընդունելի է համարում ուժի գործադրման միջոցով ծառացած խնդիրների հանգուցալուծումը այդ տարածքում: Ֆրանսիան դիմել է տարածքի զինված կազմավորումների վրա ազդեցություն ունեցող երկրներին՝ ձեռնարկել բոլոր հնարավոր միջոցառումները դիմակայությունը մեղմելու համար: Նույն կայանը հաղորդում է նաեւ Ջորջ Բուշի հայտարարությունը, ուր ասված է, որ նրա կարծիքով Վաշինգտոնում միջինարեւելյան խաղաղ կարգավորման բանակցություններն արդեն այնքան են խորացել, որ առանձին միջադեպերը չեն կարող խանգարել նրանց բարեհաջող ավարտին: Վաշինգտոնի բանակցություններում իսրայելյան պատվիրակության ղեկավար Ռաբինովիչի կողմից արտահայտված է պաշտոնական տեսակետն այն մասին, թե իրադարձությունները Լիբանանի հարավում չափազանց աննշան են, համեմատած Սիրիայի հետ խաղաղության պայմանագրի շուրջ բերման հեռանկարի հետ: Նա եւս մեկ անգամ ճանաչել է Սիրիայի գերիշխանությունը Լիբանանի նկատմամբ եւ հույս է հայտնել, որ Սիրիան միջոցներ կձեռնարկի իր ազդեցության տակ գտնվող ուժերին խաղաղեցնելու ուղղությամբ:

Միջազգային բանկի զեկուցագիրը Ծոցի պատերազմի մասին

Իրաքի կողմից Քուվեյթի գրավման հետեւանքով ծագած Ծոցի երկրորդ պատերազմը պատճառ դարձավ նաեւ տնտեսական մի ցնցման, որն ընդգրկեց ողջ Միջին Արեւելքը եւ Հյուսիսային Աֆրիկան: Դրա հետեւանքով այդ երկու շրջանների ազգային արտադրանքը չնչին աճ արձանագրեց, որը 1991-ին կազմեց 1,8 տոկոս: Այսպես է ներկայացնում վերջերս Վաշինգտոնում կայացած Միջազգային բանկի ժողովի տարեկան զեկուցագիրը: Նավթի գների իջեցումը հանգեցրեց նավթ արտահանող երկրների եկամուտների նվազմանը: Զեկուցագիրն ընդգծում է, որ նշյալ երկու շրջանների մի շարք երկրներ բացասական ազդեցություն են կրել ի հետեւանս նրանց արտաքին աշխատուժի փոխանցումների եւ զբոսաշրջիկների եկամուտների նվազեցման:

Ժիրայր Փափազյան, սփյուռքահայ դերասան եւ ռեժիսոր: Ծնվել է Եգիպտոսում, սովորել է Կիպրոսի համահայկական Մելքոնյան վարժարանում, այնուհետեւ Երեւանի գեղարվեստա-թատերական ինստիտուտում (1971–76թթ.): Խաղացել եւ բեմադրել է Եգիպտոսի, Ֆրանսիայի, Անգլիայի, ԱՄՆ-ի հայկական գաղութների եւ տեղի պրոֆեսիոնալ թատրոններում:

Որպես հայ արվեստագետ, իր գործունեության ամենահիշարժան գործը 1982 թ. Միչիգանի օպերայի թատրոնում «Անուշ»-ի բեմադրությունն է համարում, որը բարձր գնահատականի արժանանալով, ի վերջո այդ թատերաշրջանի Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների լավագույն ներկայացումն է ճանաչվել:

Մեր հանդիսատեսին Փափազյանը ծանոթ է «Կայան Արարատյան» ներկայացումով, որով նա Նորա Արմանիի հետ միասին անգլերենով հայ ողբերգական աշխարհի շատ բեմերից է հնչեցրել: Վերջին երկու տարիներին ապրում եւ ստեղծագործում է Փարիզում: Երեւան է ժամանել Հարություն Խաչատրյանի «Շրջագայություններ» ժամանակավոր անունը կրող ֆիլմում նկարահանվելու կապակցությամբ:

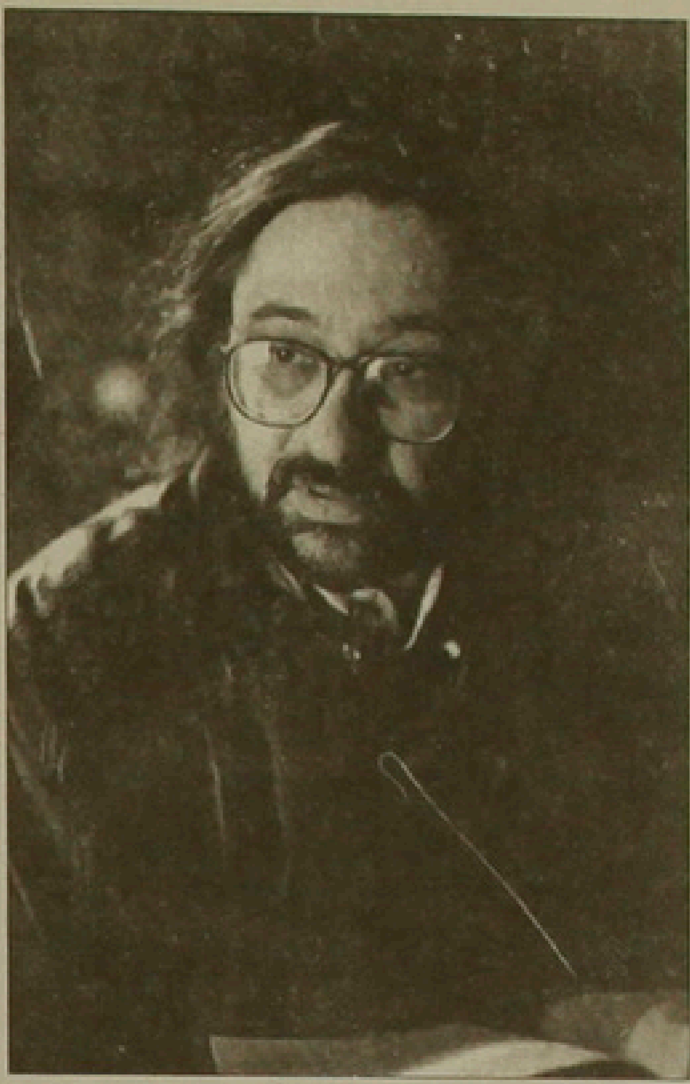

Մենք այլեւս մեզ անտեր չենք զգում

– Ժիրայր, սփյուռքում որոշակի հաջողության հասած արվեստագետները հայրենիքում ներկայացվելիս ավելի շատ խոսում են իրենց զգացմունքների, կարոտի, բերած օգնության կամ խոստումների մասին: Այդ բոլորի հետեւում չեն երեւում անձը, արտերկրի հայ արվեստագետի մաքառումները, հաղթանակներն ու պարտությունները, դառնությունները ու հիասթափությունները, որոնք, կարծում եմ, անխուսափելի են անգամ «հավասար» հնարավորություններ պարգեւող ազատ երկրներում:

– Արվեստում դեպի ճանաչում տանող ճանապարհը բոլոր ժամանակներում եւ ողջ աշխարհում միշտ էլ դժվարություններով լի է եղել: Հայ մարդու համար մինչեւ վերջերս այդ ամենին գումարվում էր նաեւ հայրենիք չունենալու բարդույթը (Խորհրդային Հայաստանն այլ երկրների մարդկանց համար ոչինչ չէր նշանակում՝ նրանք գիտեին Սովետական Միությունը, եւ այդ տեսությունում ապրողները բոլորի համար ռուսներ էին):

Պատկերացրեք, գնում եք եւրոպական մի որեւէ թատրոն եւ հայտնում, թե դերասան եք ու խաղալ եք ուզում: Հետաքրքրվում են որտեղից ես եկել, ինչ ազգ ես: Երբ լսում են արեւելքից ես ու երկիր չունեցող ազգ ես ներկայացնում, գործն անգամ կարողությունները փորձելուն չի հասնում. այս մա՞րդը պիտի Շեքսպիր խաղա:

Մի պահ որոշել էի փոխել անունս, որպեսզի գոնե առաջին քայլերս կատարած կատարել: Սփյուռքահայ մտավորականն իր գործունեությունը շարունակելու երկու ճանապարհ ունի՝ կամ պետք է մնա հայկական միջավայրում եւ նվիրվի ազգային գործերին, կամ ամբողջովին պիտի սիրած գործին տրվի: Առաջինի դեպքում զրկում ես կարիերայի ու ավելի շատ վաստակելու հնարավորությունները, երկրորդ դեպքում՝ սեփական ինքնությունդ: Նման ձեւով մենք շատ-շատերին կորցրինք: Եւ այժմ, երբ անկախ պետություն ունենք ու այլեւս Ամերիկայում ամերիկացի, Ֆրանսիայում ֆրանսիացի դառնալու կարիք չկա, ազգակիցներից ստիպված հեռացածները հետ վերադառնալու միտում չունեն: Ով կորավ՝ կորավ: Հույսներս երիտասարդ սերունդն է, որ այսուհետ պանդխտության զգացում չի ունենա, քանզի վստահորեն եւ հպարտությամբ կարող է ասել. ես հայ եմ, հայրենիք ունեմ, երկիր եմ ներկայացնում...

Որքան մեր հանրապետությունը հզորանա, այնքան կօգնի սփյուռքահայությանը չձուլվել օտարներին, եւ իր հերթին նպաստել հայրենիքի հզորացմանը:

– Մասնագիտական բարձրագույն կրթություն ստանալով Երեւանում, այնուհետեւ դուք խաղացել եք աշխարհի շատ բեմերում եւ երկրներում: Վերադառնալով հայրենիք, միջազգային թատերական արվեստի հետ համեմատած, ի՞նչ վիճակում գտաք հայ բեմարվեստը:

– Այս օրերին գտնվելով Հայաստանում, բոլոր բեմադրությունները չէ, որ դիտել եմ, բայց ընդհանուր առմամբ, չհաշված բացառությունները, յոթանասունականների առաջին կեսի հետ համեմատած, երբ ուսանում էի այստեղ, բեմից մատուցումների մեջ ոչ մի փոփոխություն չեմ տեսնում: Միայն ձեւավորման ոչ էական հարցերում որոշակի տեղաշարժեր կան: Ընդհանուր, նման վիճակը եւ դրական, եւ բացասական կողմեր ունի: Միայն թե վատն այն է, որ փաստորեն ոչ մի զարգացում տեղի չի ունեցել:

Կա նաեւ մեկ այլ մտահոգող երեւույթ. թատրոնների մեծ մասն սկսել է քաղաքական քարոզչությամբ զբաղվել՝ այս կամ այն բեմադրության մեջ մեկ էլ տեսար այսօրվա խնդիրներ մտցրին կամ քաղաքական գործիչներին գնահատական տվեցին: Դրանք ավելորդ են, անգամ վտանգավոր՝ բեմը օրինակ է ծառայում. կարող է եւ ներշնչել, եւ ոգեշնչել: Եթե ազատ ենք մեր ուզածը անելու, ապա այնքան հասուն պետք է լինենք, որ հայրենադավ գործողությունների տեղիք չտանք:

– Ասացիք, որ թատերախմբերում զարգացում չեք տեսնում, այսինքն Հայաստանի բեմերում դեռ լճացում է տիրում: Ի՞նչը նկատի ունեք:

– Մեկ օրինակ միայն: Եւրոպայում ռեժիսորական արվեստը ժամանակի ընթացքում այնքան է նրբացել, որ նրան հասուն միջամտությունները՝ խորհրդանիշները, ձեւավորումները, գունային լուծումները հետ են մղվել, ու առաջնային է դարձել դերասանի խոսքը, հանդիսատեսի հետ զգացմունքային կապի ստեղծումը: Հայաստանում, բացառությունները հարգելով հանդերձ, ընդհանուր միտումն այն է, որ բեմադրողներն ամեն ինչ անում են, որպեսզի այլեւայլ միջոցներով ծածկեն դերասանների «անտաղանդությունը»: Համենայն դեպս, նման տպավորություն է ստեղծվում:

Բացի այդ, բեմական խոսքի ոճն է անփոփոխ մնացել եւ հին դպրոցի ներկայացուցիչները, եւ նորերը կամ չափից ավելի մեծ տեղ են տալիս ձայնի արտահայտչամիջոցներին, կամ էլ հակառակը, բնականությանը տուրք տալով այնքան ցածր են խոսում, որ դահլիճում նստածները նրանց խոսքը չեն ընկալում: Ֆրանսիայում եւ Անգլիայում նման ոճերը վաղուց անցած էտապ են համարվում:

– Հետաքրքիր է, իսկ ինչպիսի՞ ոճ են այսօր գերադասում այդ երկրների դերասանները:

– Կարեւորը ոչ թե ոճն է, այլ խոսքն ու միտքը լիովին հանդիսատեսին հասցնելը: Բեմի վրա կատարվող մնացած ամեն ինչը այս խնդրին պետք է ծառայի:

– Հավանաբար դուք էլ կհամաձայնեք, որ զարգացում ապրելու համար հարկավոր է տեսնել, լսել ուրիշներին: Այս խնդրում, կարծում եմ, մեծ դեր կարող են խաղալ սփյուռքահայ դերասաններն ու թատրոնի բեմադրիչները:

– Միանգամայն համաձայն եմ: Սակայն որպեսզի այդ ամենը իրականացվի եւ փոխայցելությունների համար կամուրջներ բացվեն, լուրջ կառուցվածքային փոփոխություններ են հարկավոր: Առաջին հերթին անհրաժեշտ է պայմանագրային համակարգ մտցնել: Ժամանակավորապես մեկ-երկու անգամ կարելի է իհարկե գալ, խաղալ կամ որեւէ բեմադրություն գնել: Բայց չմոռանանք, որ սփյուռքահայն այլ երկրի քաղաքացի է եւ բազմաթիվ իրավական ու տնտեսական պարտավորություններով է ծանրաբեռնված:

Դրությունը արմատապես կփոխվի, եթե ստեղծվի մշակույթի վալյուտային հիմնադրամ: Դրա առկայության դեպքում եւ այստեղի մասնագետները կկարողանան մեկնել թատերական աշխարհի կենտրոններ՝ փորձառություն ձեռք բերելու, եւ դրսից մարդիկ կգան՝ իրենց փորձը եւ գիտելիքները կիսելու: Պետք է ավելացնեմ, որ Հայաստան գալու ցանկություն են հայտնել հայ եւ օտարազգի թատերական գործիչներ: Նրանց թվում նաեւ Փարիզի աշխարհահռչակ «Արեւի թատրոն»-ի թիվ մեկ դերասան Սիմոն Աբգարյանը, որն ազգային ակունքներից չկտրված հայ է: Եւ մի կարեւոր հանգամանք եւս. այդ հիմնադրամը թույլ կտա նաեւ մեր մշակույթով ներկայանալ աշխարհին ու մյուս երկրներում բարենպաստ հասարակական կարծիք ստեղծել Հայաստանի նկատմամբ: Ես դա իմ փորձից գիտեմ՝ «Անուշ»-ով ու «Կայան Արարատյան»-ով տեսա, թե դրանց միջոցով ինչպես է հայը մյուս ժողովուրդների մոտ հաճելի կերպար դառնում: Քննադատները որպես կանոն իրենց դրվատանքի խոսքերն ավարտում էին հիմնականում այսպես. «Այս ինչ ազգ է, որ կարողացել է այսպիսի արվեստ ստեղծել: Նման ժողովրդին չպետք է թույլ տալ անհետանալ: Անհրաժեշտ է օգնել նրանց»:

Ե՞րբ են քեզ սիրում: Այն ժամանակ, երբ քեզ ճանաչում են: Իսկ որպեսզի ճանաչեն, պետք է բացես հոգիդ ու սիրտդ: Մի բան, որը հիանալիորեն կարելի է անել ազգային մշակույթի միջոցով: Դրանում առաջին [illegible] հավաստված է պետության [illegible] հետեւաբար նա էլ պետք է նախաձեռնի մշակութային վալյուտային հիմնադրամի ստեղծումը:

– Բավականին ժամանակ է, ինչ Հայաստանում խոսք է գնում, թե հեռուստատեսության, իսկ այժմ նաեւ տեսատեխնիկայի արագընթաց զարգացման պայմաններում աշխարհի ամենահին արվեստներից մեկի ճակատագիրը կանխորոշված է: Որպես թատրոնի մարդ, ի՞նչ կասեք:

– Իմ պատասխանը հավանաբար օբյեկտիվ չի հնչի, սակայն համոզված եմ թատրոնը երբեք չի անհետանա: Անշուշտ, նման խնդիր կա եւ մյուս երկրներում, միայն թե Փարիզի եւ Լոնդոնի դահլիճները միշտ լիքն են լինում: Դրա բացատրությունը միակն է՝ մտերմությունը ստիպում է դեպի հանդիսատեսի սիրտը տանող նոր ոճեր եւ մոտեցումներ փնտրել: Երբ հայտնագործվեց լուսանկարչությունը, նկարիչները հրաժարվեցին բնության եւ մարդկանց ճշգրիտ պատկերումից եւ իրենց որոնումներում մինչեւ աբստրակցիոնիզմի հասան: Կինոն բնականության հարցում մեծ նվաճումների հասավ: Իսկ թատրոնը կարողացավ վերացնել 4-րդ պատը եւ դեմքով նորից հանդիսատեսը դարձավ՝ կարողացավ նրա հետ անմիջական կապի մեջ մտնել: Որոնումները շարունակվում են՝ զարգանում է եւ կինոն, եւ նրա հետ միասին թատրոնը:

Ամեն ճգնաժամի միջից միշտ էլ հետաքրքրական լուծումներ են գտնվում: Մենք չպետք է մոռանանք, որ արեւմուտքի ու արեւելքի կապն ենք: Եւ եթե կարողանանք այդ երկուսը սինթեզել, ապա երեւույթ կդառնանք համաշխարհային թատերարվեստում: Հակառակ դեպքում հնարավոր է պարզապես ընդհանուրի մեջ նրանցից մեկը դառնանք:

– Մեր զրույցի ընթացքում խոսեցինք Հայաստանի թատրոնների լճացման, ճգնաժամի եւ վերջապես դրանից դուրս գալու ուղիներ գտնելու անհրաժեշտության մասին: Արդյոք պատճառն այն չէ՞, որ թատրոնները շարունակվում են մնալ պետական հովանավորության, հետեւաբար նաեւ վերահսկողության տակ:

– Ոչ, անհերքելիորեն ոչ: Մշակույթի նկատմամբ պետական հովանավորությունը ոչ միայն անհրաժեշտ է, այլեւ առաջընթացի ու զարգացման միակ երաշխիքն է: Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում մշակույթի նախարարություն չկա: Եւ ես տասներկու տարի աշխատելով այդ երկրում, գիտեմ, թե ինչ անհեթեթ վիճակի մեջ է դնում թատրոններին շուկայական օրենքներով աշխատելու պարտադրանքը: Ոչ մի ռիսկ, ոչ մի փորձառություն, ամեն ինչ ծառայեցված է պահանջարկին եւ իրականացվում է միայն փորձված չափանիշներով: Իսկ արվեստում, եթե սխալվելու իրավունք չունենաս, բարձունքների չես հասնի:

Այլ է դրությունը Ֆրանսիայում եւ Անգլիայում, որտեղ այդ պետությունների մայր թատրոնները եւ իրենց բարձր պրոֆեսիոնալիզմն ապացուցած շատ թատրոններ ամբողջությամբ կամ մասնակի վայելում են մշակույթի նախարարությունների աջակցությունը: Անշուշտ էլ պատահական չէ, որ այստեղ է ծաղկում թատերական արվեստը:

Եթե մշակույթի հարցում այս կամ այն կապիտալիստական երկրին ընդօրինակելու պահանջ առաջանա, ապա խորհուրդս է՝ ԱՄՆ-ին ոչ մի դեպքում չպատճենել:

– Տեղեկացանք, որ Հայաստանի թատերական գործիչների միությունը ձեզ եւ Նորա Արմանիին ընդունել է իր պատվավոր անդամ, իսկ Գ. Սունդուկյանի անվան պետական թատրոնն ընդգրկել է իր կազմում: Հայաստանում բնակվողներիս համար նման խորհրդանշական պարգեւները բավականին արժեզրկվել են: Ինչպե՞ս եք վերաբերվում այդ երեւույթին:

– Մենք սունդուկյանցիների հետ արդեն համատեղ գործունեության ծրագրեր ենք կազմում: Եւ բացի այդ, նման վերաբերմունքը մեր նկատմամբ հաճելի է նրանով, որ մեկ անգամ եւս սփյուռքի արվեստի գործիչներս շոշափելիորեն զգացինք. այլեւս անտեր չենք:

Հարցազրույցը վարեց
ՅՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Վրաստանի վրայով Հայաստան կհասցվեն ալյուր եւ հացահատիկ

Ինչպես «Նոյյան տապան»-ի թղթակցին հայտնեց Հայաստանի երկաթուղիների վարչության պետի տեղակալ Խաչատուր Ալեքսանյանը, նոյեմբերի 28-ին ժամը 20-ին վրացական երկաթուղով Փոթիի նավահանգստից ստացվում էր 5 վագոն ալյուր: Այսօր, նույն ճանապարհով Հայաստան կմտնի 7 վագոն ալյուր եւ 9 վագոն հացահատիկ: Հիշեցնենք, որ փչացած ալյուրի հետ կապված հացի ճգնաժամն ամենասուրն է վերջին շրջանում: ■

Ռուսաստանի կառավարության կոլեգիայի նիստում

Երեքշաբթի օրը տեղի ունեցավ Ռուսաստանի կառավարության կոլեգիայի նիստը, որը վարում էր վարչապետ Եգոր Գայդարը: Նիստում քննարկված հիմնական հարցերն առնչվում էին նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների հետ առեւտրատնտեսական համագործակցությանը: Կոլեգիայում քննարկված կարեւորագույն հարցերից մեկը հումքի, առաջին հերթին ուժանյութի մատակարարումն է:

Նիստում տեղյակ պահվեց, որ Ռուսաստանն արդեն համագործակցության պայմանագրեր է ստորագրել Ուկրաինայի, Ղազախստանի, Ադրբեջանի, Ղրղզստանի, Տաջիկստանի, Հայաստանի եւ Լիտվայի հետ: Համագործակցության մյուս երկրների, ինչպես նաեւ Վրաստանի եւ Էստոնիայի հետ պայմանագրերը շուտով կստորագրվեն: Ուկրաինայի հետ նոյեմբերի 22-ին ստորագրվել է առավել բարենպաստության կարգավիճակի փոխադարձ պայմանագիր: ■

«Ռեսպուբլիկա Արմենիի»-ն օգնություն է պահանջում

Նոյեմբերի 28-ին լույս տեսավ ԳԽ օրգան «Ռեսպուբլիկա Արմենիի» թերթի վերջին համարը: Իրենց այդ որոշումը լրագրողները բացատրում են ֆինանսական դժվարություններով: «Սնարկ»-ի թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ թերթի գլխավոր խմբագիր Տիգրան Հակոբյանը հայտնեց, որ միայն վերջին օրերին հինգ լրագրողներ լքել են խմբագրությունը: Շնորհակալություն հայտնելով ԳԽ-ին լրագրողների վրա ճնշման բացակայության համար, թերթի աշխատակազմը հիշեցնում է նաեւ թերթի հիմնադրի նրա պարտականությունների մասին: ■

Ելցինի սպառնալիքը «փրկարարների» խունտայի հետեւանք

Ազգային փրկության ճակատի գործունեությունն արգելելու Բորիս Ելցինի սպառնալիքը հակասում է Ռուսաստանի սահմանադրությանը եւ օրենսդրությանը: ԱՓՃ-ի քաղաքական խորհրդի գործկոմի նախագահ Իլյա Կոնստանտինովն երեքշաբթի օրն «ԻՖ»-ին հայտարարել է, թե ճակատի ոչ մի փաստաթղթում իշխանության բռնի տապալման կոչ չկա:

«Նախագահի խունտայի մեջ է, գտնում է Կոնստանտինովը: *Նա նույնիսկ չի պատկերացնում, թե ինչ հետեւանքներ կարող է ունենալ այդ հայտարարությունը: Ընդդիմության հետ բանակցելու փոխարեն նա ձգտում է ավելի սրել իրադրությունը»:* ԱՓՃ-ի ղեկավարը նշել է նաեւ, որ *«եթե իրոք երեւան գա ճակատի գործունեությունն արգելող Բորիս Ելցինի որեւէ որոշում, այդ հարցը պատգամավորները կդնեն ԳԽ քննարկմանը»:* Նա ընդգծել է, թե նախագահի հայտարարությունն ավելի է միավորել ճակատի ակտիվիստներին: Այնուամենայնիվ, երեկ Ելցինը գրեց այդ ճակատը, համարելով այն հակասահմանադրական: ■

Լուրեր Ռուսաց

Վոլսկին կփրկի՞ Ռուսաստանը

Ինչպես հաղորդեց արտադրողների եւ գործարարների ռուսաստանյան միության ղեկավար Արկադի Վոլսկին նոյեմբերի 27-ին «Լիտ. գազետա»-ի խմբագրությունում ունեցած հանդիպման ժամանակ, միության փորձագետները հենց նոր են ավարտել տնտեսական ճգնաժամից դուրս գալու ծրագրի նախագիծը: Այն կներկայացվի Վոլսկու Միության համագումարի քննարկմանը նոյեմբերի 14-ին: Վոլսկին հայտարարել է. «Եթե Ռուսաստանի վարչապետի պաշտոնակատար Եգոր Գայդարն ընդունի թեկուզ այդ ծրագրի 3/4-ը, ժողովրդական պատգամավորների համագումարում Միությունը հանդես կգա նրա օգտին»: ■

Թանկացումներ Մոլդովայում

Նոյեմբերի 1-ից Մոլդովայում թանկանում են հացը, շաքարը, ձուն եւ ձեթը: Այդ մասին երեքշաբթի օրը որոշում է ընդունել հանրապետության կառավարությունը: 1 կգ հացն, օրինակ, այժմ կարժենա 11-15 ռուբլի: ■

Կեղծարարները բռնվել են

Կրասնոյարսկում հայտնաբերվել են Ռուսաստանի խնայբանկի 20 միլիոն ռուբլու կեղծ չեկեր: Դրանք բոլորն էլ փոխանցվել են Մոսկվայի եւ Սանկտ-Պետերբուրգի դրամատներից: Կեղծված են կնիքները, հորինված՝ տերերի անունները: Հարուցվել է քրեական գործ: Ձերբակալվել են մի քանի չեկեններ: ■

Օչենկոն դավաճան

Ռուսաստանի արտաքին հետախուզության լրատվական ծառայության աշխատակիցը «ԻՖ»-ին հայտնեց, թե Ֆրանսիայում Ռուսաստանի դեսպանատան խորհրդական Վլադիմիր Օչենկոյի դեսպանատունը լքելուց հետո դեսպանատան մի քանի աշխատակիցներ ստիպված են եղել վերադառնալ հայրենիք, քանի որ Ֆրանսիայի կառավարությունը պահանջել է «անհապաղ հետ կանչել ռուսական հետախուզության 4 սպաներին»: «Արտաքին հետախուզությանը պատկանելու մասին մենք երբեք ոչինչ չենք ասում», ասաց հետախուզության աշխատակիցը: Օչենկոյի դեմ քրեական գործ է հարուցվել դավաճանության մեղադրանքով: Չի բացառվում, որ Ռուսաստանի իրավապահ մարմինները Ֆրանսիայից կպահանջեն հանձնել Օչենկոյին, քանի որ նա խախտել է երդումը: Ծառայության աշխատակիցը չի կասկածում, որ Օչենկոյի դավաճանությունը կանդրադառնա նրա դստեր ճակատագրին, թեկուզեւ նրա դեմ ոչ մի միջոց չի կիրառվի: ■

Լուրերը Interfax-ի, «Սնարկ»-ի, «Նոյյան տապան»-ի եւ մեր թղթակիցների

Իսկանդարովը խոստանում է այլեւս հեղաշրջում թույլ չտալ

Երեքշաբթի օրը կայացած մամուլի ասուլիսում Տաջիկստանի նախագահի պաշտոնակատար Ակբարշո Իսկանդարովը նշել է, թե իրենք *«չէին կարող պատկերացնել, որ մարդկանց մի խումբ կարող է այդպիսի արյունահեղություն կազմակերպել»:* Խոսքը խորհրդարանի նախկին խոսնակ Սաֆարալի Քենջաեւի կազմակերպած հեղաշրջման փորձի մասին է: Քենջաեւի գտնվելու վայրը, Իսկանդարովի խոսքերով, հայտնի չէ:

Իսկանդարովը նշել է, թե Տաջիկստանը բավականաչափ ուժ ունի, որպեսզի *«այլեւս թույլ չտա հեղաշրջման որեւէ փորձ»:* Նա շնորհակալություն է հայտնել ռուսական զինված ստորաբաժանումներին, որոնք նպաստեցին իրավիճակի կայունացմանը եւ այսուհետեւ կշարունակեն կարեւորագույն օբյեկտների հսկողությունը: ■

Դաղստանի կոնգրեսը պահանջում է դադարեցնել թալանը

Դաղստանի ժողովուրդների կոնգրեսը, որը միավորում է հանրապետական կառավարությանն ընդդիմադիր կուսակցություններն ու ազգային շարժումները, մտադիր է Վրաստանի ղեկավար Շեւարդնաձեից պահանջել դադարեցնել Դաղստան-Թուրքիա երթուղով վրացական տարածքով ճանապարհորդող տուրիստների թալանելը եւ ծաղրի ենթարկելը:

Հակառակ դեպքում, նշվում է Շեւարդնաձեին ուղղված նամակում, որը կոնգրեսը ծրագրում էր ուղարկել երեկ, *«մենք պատասխանատու չենք լինի Դաղստանի տարածքով Վրաստան եկող բեռների անվտանգության համար»:*

Դաղստանի ժողովուրդների կոնգրեսի տվյալներով, Վրաստանի տարածքում թալանի հետեւանքով դաղստանցի տուրիստների կրած վնասների չափերն այս տարի կազմել են 1,5 միլիարդ ռուբլի: ■

Արգելք արտասահման մեկնողներին

Կիեւի ՆԳ մարմինները դադարեցրել են Թուրքիա, Հունաստան, Ռումինիա, Իտալիա, Հունգարիա մեկնող տուրիստական խմբերի ձեւավորումը: «Պոգրանիչնիկ Ուկրաինի» թերթը Կիեւի Օվիրի պետի տված տեղեկության վրա հենվելով հայտնում է, որ այդ ժամանակավոր միջոցը ձեռք է առնված սահմանային կետերում հանցավոր իրավիճակի սրման պատճառով: Արգելված է նաեւ ավտոտրանսպորտով արտասահման մեկնելը: Ասենք, որ նախկին ԽՍՀՄ բոլոր սահմաններում իրավիճակը գրեթե նույնն է՝ կապված հումքի եւ թանկարժեք իրերի ապօրինի արտահանման հետ: ■

Վրաստան. Ով քանի տեղ խորհրդարանում

Վրաստանի կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը նոյեմբերի 27-ին ի մի բերեց խորհրդարանի ընտրությունների վերջնական արդյունքները: Ընտրվել է 226 պատգամավոր 235-ից, այդ թվում 75-ը մաժորիտար, իսկ 150 ընտրական տեղամասերում ընտրությունները անց են կացվել բազմաթեկնածության սկզբունքով:

Խորհրդարանում ներկայացված են քաղաքական 4 բլոկներ եւ 20 կուսակցություններ: Պատգամավորական տեղերից 29-ը զբաղեցրել են «Մշվիդոբա» (խաղաղություն) բլոկի ներկայացուցիչները, որը միավորում է յոթ կուսակցություն: Այդ բլոկից էր պատրաստվում իր թեկնածությունն առաջադրել Էդուարդ Շեւարդնաձեն:

Երկրորդ տեղը՝ 18 տեղ զբաղեցնում է «Հոկտեմբերի 11» բլոկը: Երրորդ տեղում է «Էրթոբա» (միասնություն) բլոկը: Մյուս տեղերը բաշխվել են հետեւյալ հերթականությամբ. Վրաստանի ազգային-դեմոկրատական կուսակցություն՝ 12 տեղ, Կանաչների կուսակցություն՝ 11 տեղ, Ժողովրդավարական կուսակցություն՝ 10 տեղ, «Խարտվա-91»՝ 9 տեղ, Վրաստանի ավանդապաշտների միություն (ղեկավար Ակակի Ասաթիանի)՝ 7 տեղ, Իլյա Ճավճավաձեի միություն՝ 7 տեղ, Մերաբ Կոստավայի միություն՝ 5 տեղ: ■

Իսրայելը եւ Ռուսաստանը կփոխանակեն հանցագործներին

Այդ մասին երեքշաբթի օրը Մոսկվայում մամուլի ասուլիսում հայտնեց Իսրայելի ԱԳՆ գլխավոր տնօրեն Իոսեֆ Խադասը:

Մերձավորարեւելյան կարգավորման գործընթացի մասին խոսելիս դիվանագետը նշեց, թե իր կարծիքով, ԱՄՆ-ը դրանում *«ավելի մեծ դեր է խաղում»:* Դրա հետ մեկտեղ, իսրայելցի դիվանագետը կարծում է, թե Մոսկվայի միջնորդական ջանքերը պետք է շարունակվեն, քանի որ նրա ազդեցությունն արաբների վրա *«խիստ մեծ է»:*

Ի. Խադասը ամբողջովին բացառել է անմիջական կապերի հնարավորությունը ՊԱԿ-ի եւ նրա ղեկավար Յասեր Արաֆաթի հետ: Միաժամանակ նա հասկացրեց, որ «օգտակար» է համարում իսրայելա-սիրիական բարձր մակարդակով հանդիպումը: *«Սակայն առայժմ արաբական կողմը մերժում է այդպիսի հնարավորությունը»,* ասաց Ի. Խադասը: ■

Խռովարարների դատավարության ժամկետը դեռ որոշված չէ

Ռուսաստանի գլխավոր դատախազ Վալենտին Ստեպանկովը հաստատեց պետական մեղադրողներին, որոնք կմասնակցեն 1991 թ. օգոստոսին տեղի ունեցած խռովության գործով դատավարությանը: Դա նշանակում է, որ գործնականում պատրաստ է մեղադրական եզրակացությունը: Այդ մասին «ԻՖ»-ին տված հարցազրույցում հաղորդեց Վ. Ստեպանկովի մամուլի քարտուղար Ալեքսանդր Զվյագինցեւը: Նրա խոսքերով, հետաքննությունը բավական ապացույցներ ունի մեղադրյալներին խիստ վտանգավոր պետական հանցագործության, իշխանությունը բռնագրավելու նպատակով խռովության մեջ մեղադրելու համար: Դրա հետ մեկտեղ Ա. Զվյագինցեւը նշեց, որ դատավարության ժամկետը դեռ որոշված չէ:

Նա հաղորդեց, որ գրեթե բոլոր մեղադրյալները եւ նրանց պաշտպանները ավարտում են ծանոթությունը գործի նյութերի հետ: Միայն նախկին միութենական վարչապետ Վալենտին Պավլովը եւ նրա փաստաբանն ընդհանրապես չեն սկսել այդ նյութերի ուսումնասիրությունը:

Ա. Զվյագինցեւի կարծիքով, Վ. Պավլովը հետաձգելով այդ գործը, հուսով է, թե մինչ այդ կփոխվի երկրի քաղաքական իրավիճակը: ■

Բոստոնի բժիշկները ազատամարտիկներին

Այսօր, ժամը 10-ին Նորքի զանգվածի շտապ օգնության հիվանդանոցում տիկին Քերոլայն Նաջարյանը հանդիպում կունենա հիվանդանոցի բժշկական կազմի հետ: Քերոլայն Նաջարյանը Հայաստանի առողջապահության նախարարության ներկայացուցիչն է Միացյալ Նահանգներում: Քանի որ շտապ օգնության հիվանդանոցը Բոստոնի համալսարանի քույր կազմակերպությունն է, տիկին Նաջարյանի ջանքերով համալսարանի մասնագետները ժամանելու են Հայաստան՝ վիրավոր ազատամարտիկներին բժշկական օգնություն ցույց տալու համար: Նախատեսված է կատարել է բարձրորակ բժշկական միջամտություն կարիք ունեցողների հաշվառում եւ ցուցակագրում: Տիկին Նաջարյանի հանդիպումը շտապ օգնության հիվանդանոցի բժիշկների հետ նպատակ ունի վերջնականապես ճշտել եւ համաձայնեցնել մի շարք հարցեր: ■

Դեկտեմբերի 31-ին Կամերային երաժշտության տանը տեղի կունենա բարեգործական ցերեկույթ՝

Հանդիպում ավագագույն վասպուրականցիների հետ:

Գեղարվեստական բաժնում՝ ճոխ համերգ:

Ցերեկույթի հովանավորն է կոշիկի «Վան» առեւտրաարդյունաբերական միավորումը:

Սկիզբը՝ ժամը 15-ին:

Մուտքն ազատ է:

«Վասպուրական» հայրենակցական միություն

«Արամ Խաչատրյան» Մեծ համերգասրահ

68-ՐԴ ՀԱՄԵՐԳԱՇՐՋԱՆ

4485-4486 Հայոց Թվական

Հայաստանի Ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ

Գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր՝

ԼՈՐԻՍ ՃԳՆԱՎՈՐՅԱՆ

Համերգաշրջանի հովանավորն է Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը

30 նոյեմբեր

ՆՎԻՐՎՈՒՄ Է ԼՈՒԻԶ ՍԻՄՈՆ-ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԻՆ

Արամ Խաչատրյան

Սիմֆոնիա թիվ 1

Վոլֆգանգ Ամադեուս Մոցարտ

Կոնցերտ դաշնամուրի եւ նվագախմբի համար, դո մինոր

(Կետի Մալխասյան)

Բելա Բարտոկ

Սյուիտ «Հրաշալի մանդարին» բալետից

Դիրիժոր՝ Լորիս Ճգնավորյան

Սկիզբը՝ ժամը 19.30-ին:

Տոմսերը վաճառվում են «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահի տոմսարկղում, ամեն օր ժամը 11-18-ը:

Ազգ

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ «Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխաւոր խմբագիր ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Խմբագիր ՅԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

52.16.35 գլխ. խմբ.
58.18.41 խմբագիր
56.28.63 տնօրէն

Apple® Macintosh® համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի

Azg Daily, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010

Editor H. AVEDIKIAN

ՀՀ Նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Երեւան 23, Արշակունեաց 2

Գրանցման թիւ 65
Տպաքանակ 20 000
Ստորագրուած է տպագրութեան 28.10.1992

Դասիչ 69149
Պատուէր 1573

digitised by A.R.A.R.@